

Dnevnici Ilije i Mate Ivacića

Krčelić, Vlatka

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:238676>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-04**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Hrvatskog jezika i književnosti,
nastavnički smjer

Vlatka Krčelić

Dnevnici Ilije i Mate Ivacića

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Trojan

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Diplomski studij Engleskog jezika i književnosti i Hrvatskog jezika i književnosti,
nastavnički smjer

Vlatka Krčelić

Dnevnici Ilije i Mate Ivacića

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje filologija,
znanstvena grana teorija i povijest književnosti

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Trojan

Osijek, 2024.

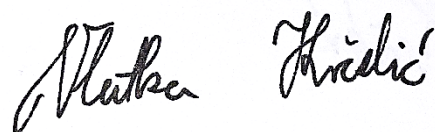
IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 10. svibnja 2024.
0122230137

Vlatka

Krčelić,

Handwritten signature of Vlatka Krčelić in black ink, written in a cursive style.

ZAHVALE

Prvo želim zahvaliti mom mentoru, dekanu Filozofskog fakulteta u Osijeku, prof. dr. sc. Ivanu Trojanu, koji je pristao biti moj mentor, znajući da je tu titulu trebao nositi njegov kolega, prof. dr. sc. Goran Rem. Dakle, neizmjerena hvala dragom mentoru-dekanu na „usvojenju“ i stručnoj pomoći tijekom izrade ovog rada.

Posebno hvala ide mom drugom mentoru prof. dr. sc. Goranu Remu, koji je zaslužan za moj odabir teme završnog i diplomskog rada. Da nije bilo profesora Rema, koji mi je početkom 2019. godine „za kaznu“ zbog moje aljkavosti zadao da proučim *Sinegdohu* te na taj način pokrenuo *leptirov učinak*, možda se nikad ne bih prihvatila proučavanja književnosti moje Cvelferije.

Bez moje obitelji, njihove bezuvjetne ljubavi, podrške, kritike, odricanja, razumijevanja i strpljenja, ništa od ovog ne bi bilo moguće niti zamislivo. Hvala mojoj majci, na svakom zagrljaju, utjesi, razgovoru dugo u noć u *kujni* te glasno izgovorenoj brizi, kojom mi je ponekad išla na živce, ali čime je nevjerojatno pozitivno utjecala na moj rad, znajući da pod stresom najbolje funkcioniram. Hvala mom ocu, koji je uvijek bio moj čvrsti oslonac, najveći uzor i kritičar. Također, hvala mom *baći* Luki Grguru na svakom odvoženju i dovoženju na Stare Drenovce te strpljenju i dobroti kojom zrači.

Veliko hvala i mojoj drugoj obitelji, prijateljima Eleni, Franciski, Loreni, Ivi i Maji te Šimi, s kojima sam svaki trenutak, bio on dobar ili loš, mogla podijeliti znajući da u njima imam iskrenu podršku i nesebičnu ljubav.

Na kraju, najveće hvala ide mojoj voljenoj baki Viktoriji, posljednjoj Ivacički, koja nažalost nije doživjela niti početak, kao ni završetak mog studiranja. Njezina je izjava „Samo uči Vlado, uči i putuj.“ bila moja nit vodilja u svakom kriznom i mračnom trenutku.

SAŽETAK

Tema su ovog diplomskog rada dnevnici Ilije i Mate Ivacića. Ilija i Mato Ivacić, rođenjem Drenovčani, Šokci, Slavonci i Hrvati, iza sebe su ostavili pismeni trag – dnevničke tekstove. Cilj je ovog rada analizirati obilježja dnevničkog koja ta dva povijesno-književna predloška sadrže kako bi ih se moglo preporučiti za uvrštavanje u novija izdanja *Cvelferice*. Nakon što se prikaže bogati književni korpus Cvelferije koji je poslužio kao temelj za izradu šetoknjižja *Cvelferica*, opisuje se teorijsko promatranje autobiografske književnosti, odnosno dnevnika. Potom slijedi analiza dnevnika Ilije Ivacića, čiji je nepotpuni prijepis objavljen 2004. godine, a u njoj se zaključuje da je riječ o povijesnom, ratnom dnevniku. Nakon toga, analizira se dnevnik Mate Ivacića pri čemu se zaključuje kako je riječ o privatnom dnevniku. Dok je Ilija pisao okružen ratnim zbivanjima u Italiji, tekst Matinog dnevnika donosi njegova intimna stanja i opise svakodnevnog života u Osijeku i Drenovcima. Ilijin je dnevnik pisan sredinom 19. stoljeća, a Matin nakon Prvog svjetskog rata. Pradjed i praunuk, Ilija i Mato, svojim pisanjem šire već bogati književni korpus cvelferskog prostora.

Ključne riječi: dnevnik Ilije Ivacića, dnevnik Mate Ivacića, autobiografska književnost, cvelferska književnost, *Cvelferica*, Drenovci

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Književnost Cvelferije.....	2
3. Autobiografska književnost.....	13
3.1 Pojam i obilježja autobiografske književnosti	13
3.2 Dnevnik.....	14
4. Dnevnici Ilije i Mate Ivacića.....	20
4.1. Obitelj Ivacić – Matkovi.....	20
4.2. Ellias Ivacić	21
4.3. Ratni dnevnik	22
4.4. Mato Ivacić.....	31
4.5. Dnevnik Mate Ivacića	32
5. Zaključak	42
6. Literatura.....	43
7. Prilozi.....	45

1. Uvod

U ovom se radu proučavaju dva književna teksta s prostora Cveltferije. Oba teksta potpisuju članovi obitelji Ivacić – Ilija i Mato. Ilija je napisao tzv. *Ratni dnevnik*, čiji je prijepis objavljen 2004. godine, a prijepis dnevnika Mate Ivacića po prvi se puta javnosti predstavlja u ovom radu. Cilj je ovog rada proučiti tekstove Ilije i Mate Ivacića kako bi se moglo utvrditi je li riječ o dnevnicima i ponuditi ih za neka novija izdanja *Cveltferice*.

Diplomski se rad sastoji od šest poglavlja, a prvo je poglavlje uvodno. U drugom se poglavlju donosi pregled cvelferske književnosti, a prije toga se ukratko objašnjava pojam *Cveltferija*. Pregled se cvelferske književnosti opisuje preko šestoknjižja *Cveltferica*, koje potpisuju stručnjaci za književnost, tj. profesori s Filozofskog fakulteta u Osijeku. Treće je poglavlje vezano za autobiografsku književnost, a u njemu se navode teorijska mišljenja i postavke nekoliko književnih teoretičara. Također, u tom se dijelu objašnjava pojam *dnevnika* te obilježja dnevničkog teksta. Nadalje, u četvrtom se poglavlju uvode dnevnicima Ilije i Mate Ivacića, a taj se dio sastoji od pet potpoglavlja. U prvom se potpoglavlju predstavlja obitelj Ivacić uz pomoć kazivačice Ivanke Komesarović Krčelić. Drugim se potpoglavljem opisuje život Ilije, odnosno Elliasa Ivacića, a u trećem se analizira njegov dnevnik. Četvrto je poglavlje kratak prikaz života Mate Ivacića, a petim se poglavljem analizira Matin dnevnik. Nakon toga, slijedi peto poglavlje u kojem se donosi zaključak ovog rada, a naposljetku se navodi literatura te prilozi.

2. Književnost Cvelferije

Prije no što se opiše cvelferska književnost, potrebno je objasniti pojam Cvelferije. Cvelferija označava prostor od devet sela smještenih na jugu Vukovarsko-srijemske županije, uz rijeku Savu i spačvanske šume. U tih se devet sela ubrajaju: Đurići, Gunja, Posavski Podgajci, Račinovci, Rajevo Selo, Soljani, Strošinci, Vrbanja i Drenovci, koji su još poznatiji i kao *srce Cvelferije*, kako zbog geografskog položaja, tako i zbog povijesne važnosti. Pojam *Cvelferija* nastao je od njemačke riječi *zwölf*, što znači dvanaest, a odnosi se na XII. Drenovačku satniju koja je ustrojena 1808. godine sa sjedištem u Drenovcima. Ta je satnija bila u sastavu 7. Brodske pješačke pukovnije, a kako Ivica Ćosić Bukvin bilježi u svojoj knjizi *Špenzle na strike*, ustroj od osam sela (izuzev Strošinaca) ostao je sve do razvojačenja Granice 1873. godine te konačnog pripojenja Granice civilnoj Hrvatskoj 1881. godine (Ćosić Bukvin, 2004: 19-20, 28) Nadalje, jedan od najupečatljivijih cvelferskih znakova je dvanaest pruga na špenzletu, odnosno kaputu od valjane vune tamnoplave boje, kojim su se pripadnici 12. satnije, tj. kumpanije međusobno raspoznavali, a danas predstavlja jedan od glavnih dijelova bogate tradicijske narodne cvelferske nošnje (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2018: 66)

Književnost su Cvelferije posebno proučavali profesori s Filozofskog fakulteta u Osijeku, Goran Rem, Sanja Jukić, Ružica Pšihistal i Ivan Trojan. Na temelju njihovog rada, objavljeno je šestoknjižje *Cvelferica*, koje uključuje i sveučilišni udžbenik. Naslovi tog šestoknjižja glase:

1. *Cvelferica, panonizam, pismo književnosti i kulture*, projekt
2. *Cvelferica, žena se opremi u bilo, stavi žar i ajd*, tradicijsko pismo
3. *Cvelferica, ispod sto jata vrana i između sto njiva*, poezija i metapismo
4. *Cvelferica, jedan je Cvelfer tjedan-dva ranije sanjao*, proza
5. *Cvelferica, ili su to trnci kakve samo neizvjesnost i iščekivanje mogu proizvesti*, drama
6. *Cvelferica – sinegdoha hrvatske književnosti i kulture*, studije, sveučilišni udžbenik

Prva je knjiga nazvana *Cvelferica, panonizam, pismo književnosti i kulture*, a u njoj se redom proučavaju naslovi *Tradicijsko pismo, Poezija, proza, dokument i Dramsko pismo*. (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2018: 32) U dijelu *Tradicijsko pismo* donosi se poezija, priče i predaje, a okuplja usmenu i pučku književnost. Pjesma *Sela Cvelferije* pučkog pjesnika Đuke Galovića najavljuje svih devet sela cvelferskog kraja te predstavlja pučki dio književnosti, odnosno pučku poeziju. Usmeni je dio prikazan kroz iskaze kazivača koji miješaju poeziju i prozu: „(...) odnos

među ta dva diskursa [je] hijerarhijski – poezija funkcionira kao integrativ dominantnog proznog iskaza, ponekad su tu dva diskursa informacijski ravnopravna, a ponekad je poneki tekst jedina informacija o identitetu sela.“ (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 21) Pjesnički su tekstovi uvedeni s različitom namjerom:

- kao ilustracija ili estetizacija primarne građe
- kao asocijativna digresija primarnog pripovijedanja
- kao prostorno-identifikacijski poetski iskazi
- kao upjesmovljene sociološke i povijesnodogađajne reference argumentirane prostornim konkretizacijama
- kao humorne karakterizacije cvelferskog stanovništva (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 21-23)

Što se proznog dijela tiče, ono je sastavljeno od usmenih predaja i pričanja o životu. Usmene predaje najčešće donose motive mitološkog i fantastičnog te povijest nazivlja sela, a pričanja o životu „tematiziraju subjektivne događaje i objektivne koji imaju funkciju u životu zajednice.“ (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 23) Drugi je dio te knjige naslovljen *Poezija, proza, dokument*, a u njemu je predstavljeno svako cvelfersko selo s dva autora. Rajevo se Selo portretira dokumentarnim i esejističkim zapisima Stjepana Adžića i poezijom Marije Tucaković – Grgić, a Posavske Podgajce opisuju fotografije Josipa Krunića i Ivana Stjepana Lucića. (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 25-27) Gunju predstavljaju Miroslav i Krešimir Mićanović, koji su stvarali različite pjesničke i prozne poetike. Drenovce zastupaju Marija Peakić – Mikuljan s pjesničkim tekstovima, te Vera Erl, utemeljiteljica studija knjižničarstva na Filozofskom Fakultetu u Osijeku i specifičnog kulturološkog studija „šokaštva kroz udruhu Šokačka grana koju osniva 2004.“, s esejističkim proznim tekstom u kojem analizira sudbine ženskih likova nastalih iz književnog pera svoje „susjede“ Vrbanjke Mare Švel – Gamiršek. (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 29) Đuriće donosi pet kratkih autobiografskih tekstova autora Tatjane Bertok – Zupković, Doris Vrkić, Darka Golubovića, Magdalene Golubović te Ivana Baloga. Vrbanja je prethodno najavljena imenom Mare Švel – Gamiršek, a pridružuje joj se Marinko Plazibat, autor knjige *Postelja od orahove sjene* i Mirjana Janković s epistolarnom prozom. Iduće je selo Račinovci, a opisuju ga Ivo Azapović sa svojom monografijom *Račinovci kroz povijest* i kazališni kritičar Luka Pavlović. Soljani su predstavljeni pjesmom u prozi Monike Vladislavljević i monografskim zapisom *Soljani kroz prošlost* Tomislava Lunke. Monografijom se prikazuju i Strošinci, autora Zlatka Filipovića – Acinog pod naslovom *Acini iz Strošinaca*. Osim te monografije, strošinačko je pismo i tekst Vite Vidaković koji opisuje povijest Strošinaca. Posljednji je naslov u toj knjizi

Dramsko pismo, a donosi dramu *Potop. Svjedok tragedije*. Ta je doku-drama podsjetnik na prirodnu katastrofu koja je pogodila Cvelferiju u svibnju 2014. godine: „(...) konstruirana je uz pomoć dnevnčkih bilježaka i zapisa, kratkih proza, eseja i izvještaja hrvatskih književnika i kulturnih djelatnika, ili pak, uz pomoć intervju s ljudima koji se brinu o kulturnoj sferi Cvelferije.“ (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2015: 30-40)

Druga je knjiga tog šestoknjižja nazvana *Cvelferica, žena se opremi u bilo, stavi žar i ajd*. Ta je knjiga podijeljena u devet cjelina, točno onoliko koliko sela čini cvelferski prostor, a unutar svake cjeline nalaze se naslovi *Narodno srce*, *Narodna duša* i *Narodna pamet*. Unutar naslova *Narodno srce* nalaze se zapisi narodnih običaja i zabava, dok se naslov *Narodna duša* okuplja pjevane pjesmice, odnosno šokačke *pismice*, predaje, šaljive i novelističke priče, legendarne pripovijesti o svecima, priče o životinjama te jednu bajku. Naslovom *Narodna pamet* donose se poslovice i izreke te pričanja o životu. *Narodno srce* Rajeva Sela sastoji se od etnografskih (puto)sitnica, naslovljenih *Rajevo Selo, 1833. O župljanima, njihovim običajima i načinu života, Rajevo Selo, 1875., Narodni kalendar, Sveta Lucija, Badnjak, Kirvaj, Žetva, Svinjokolja, Čijalo, Nošnje, Dlakar, Cigani na Lenkinjoj bari, Nadnice* te igre *Piriz*. U *Narodnoj su duši* navedene predaje o nazivu sela i Lenkinjoj bari te pjesme i pjesmice poput *Rajevo Selo, mali Carigradu, Rajevčani, alaj ste na glasu, Crne oči, a obrve tanke* i dr. Naslov *Narodna pamet* donosi jedno pričanje o životu *Rakija iz sajtluka*. (Pšihistal, Rem, 2017: 53-62) U *Narodnom se srcu* Posavskih Podgajaca objašnjavaju običaji sela pod nazivima: *Od svete Lucije do Božića, Badnjak za djecu, Badnja večer, Cvjetni petak, Velika subota, Svatovi, Žetva, Mobe, Čijalo i Dojdole*. Osim običaja, navode se i igre *Goso, Piriz* te *Noškanje*. Što se podgajačke *Narodne duše* tiče, predaje i druge priče čine tekstovi *Naziv sela, Rodino selo, Vilinsko kolo, Vile uplele konjsku grivu u pletenicu, Potkovana vila i gazdina žena, Vještice gnjave djecu, Vještice muzu krave, Vještičja mast, Vještica na tronošcu svete Lucije, Kabanica zapela za križ na groblju, Izgorita kabanica, Kovač u ronilačkom odijelu, Pas Šare i nezahvalni sin, Lovačke priče* i *Romska šala*. Nadalje, navedene su i podgajačke pjesme i pjesmice poput *Oj, Podgajci, lipo vam je ime, Podgajci se podigli na modu, Naš doda moli Boga, Znam pisama, ne znam ni koliko* i dr. *Narodna je pamet* Posavskih Podgajaca prikazana pričanjima o životu *Rodina gnjizda, Rodina kuća* i *Bio sam čordaš*. Posebno mjesto u podgajačkom korpusu zauzimaju *Narodne pripovijetke iz Podgajaca* autora Jurja Lesara, njih 41. (Pšihistal, Rem, 2017: 65-124) *Narodno se srce* Gunje prikazuje tekstovima *Gunja 1875., Veliki petak, Badnjak i polnočka, Čijalo, Svinjokolja, Čordaš, Od fronta do štaglja* te igrama *Žabe-labe* i *klop-klop*. U *gunjanskoj se Narodnoj duši* donose predaje *Vilinsko kolo, Vještice, Vukodlak, Povratak mrtvih, Zmaj na Orlicu* i *Duša Ivanova*, te pjesme i pjesmice *Gunja, selo leži pokraj*

grada, Gunja, selo puno tamburaša, Savo, vodo, ej, lane, Oj, Savice, tija vodo ladna, Neko voli gospoju, Poklade su, milo janje moje i dr. Pričanja o životu, poput *Poplava, došla i odnila i Poplave, šlicuge i didine priče* predstavljaju *Narodnu pamet* Gunje. Na kraju se tog gunjanskog dijela navodi pučko pjesništvo Miše Mazalovića, odnosno pjesnički tekst *Postojbina graničara*. (Pšihistal, Rem, 2017: 127-143) *Narodno srce* samog srca Cvelferije, Drenovaca, opisano je u tekstovima: *Drenovci, 1782. Procesije, Drenovci, 1811. O groblju, O župnom domu, O primaljama, O javnim grješnicima, Drenovci, 1833. O pokopima, O župljanima, njihovim običajima i načinu života, Drenovci, 1875., Drenovci, 1896., Sprovod, zaruke i svadba, Crkvena godina, Sveta Lucija, Od Božića do Tri kralja, Curske poklade, Čuvanje Božjeg groba, Imendani – Josipovo, Stanjarenje, Reklje i Dojdole*. Opisane su i dvije igre, *Čildekanje i Klis i šuda*. Drenovačka je *Narodna duša* opisana kroz predaje i priče: *Zbirište i lipa Mara, Kurbanovići, Istrev, Vilinska posla, Vilinske kozje noge, Vilinsko kolo, Šumski duhovi i Gusak s porukom*. Osim predaja i priča, *Narodnu dušu* Drenovaca čine i *pisme i pismice: Oj, Drenovci, srce Cvelferije, Oj, Drenovci, široki sokaka, Ja sam braca sela Drenovaca, Konji bijelci, to su Babogredci, Aj, nema konja što su lipicanci, Odavno smo graničari stari, Ej, kad su stari svinje žirovali, Spačvo naša rastova kraljice, Poklade su, poklade su i ludi su dani, Ej, zelene se dudovi, Bilo perje odlazi u Cerje, Kruška, jabuka, šljiva mene voli Iva, Alaj volim kad se neko jedi* i dr. U *Narodnoj se pameti* Drenovaca donose tekstovi *Ašikovanje, Vani snig, mama i strina napeku listića te Križni put i Crnogorac na konju*, koji čine dio pričanja o životu. Naposljetku, drenovačka se cjelina zatvara pučkim pjesništvom Đuke Galovića, pjesmama *Odavno smo graničari stari, Cvelferija, Sela Cvelferije, Oj, Drenovci, široki sokaka, Potomci smo stari Šokaca, Oj, dorati, moje zlato suvo, Volim žeti žito položito, Čijalo, Slavonci smo i Hrvati pravi, Pjesma Vukovaru, Mace Galović, Nosim špencler na stotinu šara, Antuna Vuića (Nune Šuškovog), U nizini ravne Slavonije*, te Marka Zečevića – Vidovog i njegovog teksta *Kaži meni, tamburo stara*. Navedeno je i što Julije Njikoš kaže o pučkim pjesnicima u tekstovima *U kući Đuke i Mace, Svojim pjesmama obrglio je Nuna svoju Cvelferiju, Druja Marko svira u samicu*, a prisutna je i etnopripovijest Julija Njikoša *Naša dojda moli Boga*. (Pšihistal, Rem, 2017: 147-188) Đurićansko je *Narodno srce* prikazano tekstovima *Đurići, 1875., Svadbeni običaji i Pogrebni običaji*, a *Narodna je duša* opisana kroz narodna vjerovanja *Ogledala su se pokrivala i Gledalo se u kavu*, predajama *Naziv sela, Atar Omete, Baba Đurićanka s rešetom, Antonnuttijeva kapela i bunar, Nena Eva govori s mrtvima*, bajkom *Ivica i Marica* te pjesmama *Đurići su selo od davnina, Đurićani u narodnoj nošnji, Pitaju me iz kojeg sam sela, Bila bluza, a crveni konci, Udade se i poveza glavu, Jedno momče crnog oka, Mara ima, Mara ima, crne oči*. Kad je riječ o *Narodnoj pameti* Đurića, u njoj su prikazana dva teksta pričanja o životu *Sutra počima berba i Bilo je poplava i prije*. (Pšihistal, Rem, 2017:

191-199) *Narodno srce* Vrbanje donose tekstovi *Vrbanja, 1833. O župljanima, njihovim običajima i načinu života, Vrbanja, 1875., Vrbanja, 1896., Od zornica do drugog dana Božića, betlemari, Badnjak za djecu, Od adventa do Velike subote, Veliki tjedan, Uskrsno svetenje, Prosidba i ženidba, Pogrebni običaji, Dan kad se sije žito i Đurđevo*. Vrbanjsku *Narodnu dušu* čine narodna vjerovanja: *Divojačka gatanja; Bajanja protiv glavobolje; Bajanja protiv uroka; Zaštita kuće od uroka; Lovačka virovanja*, predaje: *Naziv sela; Turčin Nikola; Arh-Jakobovi; Lovrenovići; Ćosići; Ćosić-Matušilovi; Purić-Biskupovi; Nikoljačić-Odžini; Vilinsko kolo; Šidski brist; Vilovnjak; Merica; Vještica i tronožac svete Lucije; Što marva divani i tronožac svete Lucije; Zakopano blago u noći pred Blagovist*, pjesme: *Oj, Vrbanjo, selo najmilije; Oj, Vrbanjo, ni selo ni varoš; Vrbanjke su blizu apoteke; Sva se sela pomalo nadnjela; Nama kažu kalendari; Jaši baba dorata, na doratu zvonce; Odkud tebi Lenka, šarena koljevka; Al je lipo naše kolo malo; Šokica sam, govor me izdaje* i dr. *Narodna pamet* Vrbanje prikazuju tekstovi izreka, poslovice i zagonetki te pričanje o životu *Nevidito i nedoživito sve do sad*. (Pšihistal, Rem, 2017: 203-232) Račinovačko je *Narodno srce* prikazano u tekstovima *Račinovci, 1833. O župljanima, njihovim običajima i načinu života, Račinovci, 1875., Od Svetog Nikole do Tri kralja, Sveta Lucija, Božić, Curske poklade, Poklade, Korizma i Uskrs, Uskrs, Blagdanska darivanja, Prosidba i ženidba, Svatovi, Pogrebni običaji i Berba kukuruza*. Račinovci i njihova *Narodna duša* donose predaje *Naziv sela, Vile i vještice, Babe spremite ko vještice, Antun Azapović s urokljivim očima, O Ciganki koja je bacala gra*. Također, taj dio čine i pjesme *Oj, Račinovci, selo pred Save, Račinovci, Gunja i Drenovci, Račinovci, selo na vidiku, Kada šorom momci zapjevaju, Šorom šajke, a Dunavom ćeze, Garavušo, kad bi moja bila, Ja sam Šokac i šokačko djete* i dr. *Narodna pamet* Račinovaca opisana je kroz pričanja o životu *Dokle su dolazile vode, Čuvanje nasapa i O poplavama i o Hasanaginici*. (Pšihistal, Rem, 2017: 235-251) Soljansko *Narodno srce* donosi tekstove *Badnjak za djecu, Veliki četvrtak, Uskrs, Svadbene običaji, Kirbaj u Soljani i Svinjokolja u Soljani*. *Narodna duša* okuplja predaju o nazivu sela i pjesme poput *Oj, Soljani, blizu Drinovaca, Oj, Soljani, mali molovani, U Soljani šest kapela ima, U Soljani tri kirbaja ima, Alaj volim igrati ceranca, Tri jetrve žito žele, Zapivala bumbul ptica, Vitar piri, a zima se širi, Sve bi, sve bi, samo jedno ne bi, Izmolit ću sedam Očenaša, Ja sirota, svekrva bogata, Rodi mamu još jednu ko mene* i dr. *Narodna se pamet* Soljana prikazuje pričanjem o životu *Fala Bogu, nitko nije pogođen* i svakodnevicom u privatnim pismima Marije Bartolović naslovljenima *Draga moja poželita mamu*. Naposljetku, prikazuje se soljansko pučko pjesništvo tekstovima pjesnikinje Stane Špoljar: *O slavonskoj šumi; Kad seljaci žito kose; Ne daj mene na daleko, majko; Usred našeg sela; Pogrebna pjesma*. (Pšihistal, Rem, 2017: 255-278) Posljednje je u nizu cvelferskih sela selo Strošinci, čije je *Narodno srce* opisano tekstovima *Strošinci, 1896., Kad se dite rodi, Strošinački kirbaj, Marva i vašari i igrom Fota*. Nadalje,

Narodna duša Strošinaca donosi predaje *Naziv sela*, *Vilinsko kolo* i *Vila pod oraškom* te pjesme *U Strošince ko je dolazio*, *Naše selo malo u ravnici*, *Sve je spremno, a selo se kiti*, *Lepotica naša*, *crkva bijela* i *Kabanica i seksera, aj, aj*. Strošinačka je *Narodna pamet* prikazana pričanjima o životu *Cokle je bio visok ko čoek* i *Kad sam se ja udavala*, a potom slijedi dio o pučkom pjesništvu koje okuplja pjesnički tekst *Mi smo ti seljačkoga sinci kolena* Ljubice Džombić i tekstove *Slavonska šuma*, *Momački dani*, *Tamo je Slavonija*, *Slavonska samica*, *Studva*, *Kosu kujem* i *Slavoniju opasala Sava* Petra Kopčalića-Lalinog. (Pšihistal, Rem, 2017: 281-293) Za kraj, prikazane su i cvelferske rugalice, odnosno pejorativni nazivi za stanovnike svakog pojedinog sela Cvelferije, a koje su Cvelferi međusobno koristili. (Pšihistal, Rem, 2017: 297)

Treća je knjiga *Cvelferica, ispod sto jata vrana i između sto njiva*, a donosi poeziju i metapismo Cvelferije. U toj se knjizi ponovno prati vodeni put, odnosno prvo se donose tekstovi Rajeva Sela, potom Posavskih Podgajaca, a zatim Gunje, Drenovaca, Đurića, Vrbanje, Račinovaca, Soljana i naposljetku Strošinaca. Dio o poeziji započinje roman u stihovima *Majka* Rajevčanke Marije Tucaković-Grgić, za koji Jukić i Rem navode: „Svojevrnsni generički uljez u ovom je poglavlju stihovni roman *Majka* Marije Tucaković-Grgić, kojemu će se, zbog dosadašnje slabe teorijske recepcije, posvetiti nešto više pozora.“ (Jukić, Rem, 2017a: 22) O podgajačkoj i đurićanskoj se poeziji, nažalost ne bilježi ništa, ali Jukić i Rem navode: „*Cvelferice*, stoga, osim što podsjećaju na poznate cvelferske autore, posebno upozoravaju na neotkrivena cvelferska blaga!“ (Jukić, Rem, 2017a: 54) Premda se tom rečenicom Jukić i Rem referiraju na stihovni roman Tucaković-Grgić *Majka*, moguće je i da postoje još neotkriveni pjesnički tekstovi autora iz Posavskih Podgajaca i Đurića, što je dokazano završnim radom Vlatke Krčelić *Cvelferistika pjesama i priča Marijana Ivacića-Matkova*, u kojem su predstavljene dvije pripovijetke i pjesnički tekst Drenovčanina Marijana Ivacića-Matkovog, poznatog i pod pseudonimom Male Matkov, a čiji književni rad nije prikazan u šestoknjižju *Cvelferica*. (Krčelić, 2021: 21) Gunju predstavljaju autori Miroslav Mićanović s pjesmama *Kredenac*, *Gore i dolje – u hrvatskoj književnosti*, *Jazz*, *Kocka leda*, *Onaj koji se sunča*, Krešimir Mićanović i pjesnički tekstovi *Zemlja*, *Dodir oluje*, *Novine*, *Jagode*, *Kralješnica* te Josip Šokčević s naslovom *Gunja moja*, o kojem Jukić i Rem pišu: „(...) Šokčevićev je tekst važan i zbog toga što, suočen s ugrozom prostora i čovjeka, posreduje činjenicu egzistencijalnog sklada etničke raznolikosti (...) te intimno-metaforičku interpretaciju geografske karte na kojoj je *Gunja nasred svijeta*, a temeljni parametri subjektive emocionalne ispunjenosti su *moja kuća* i *moja njiva*.“ (Jukić, Rem, 2017a: 36) Što se drenovačke poezije tiče, nju donose autori Andrija Matić s pjesmom *Po avliji bili se snig* i Marija Peakić-Mikuljan, čiji naslovi pjesničkih tekstova glase: *Slavonija*, *Moje rodno selo*, *Zveckajte dukatići*, *Vukovarska*, *Ne*

zaboravi. Vrbanju ponovno predstavlja Mara Švel-Gamiršek s tekstovima *Molitva za kišu, Žir, Šumanovci, Sjećanje i Mamino umiranje*. Osim Švel-Gamiršek, vrbanjsku poeziju stvaraju i Stjepan Jakševac (*O šumne šume, Legenda o dubu, Tužaljka za makovima, Zapis na kori breze, Iz male pisanke, Dječak i daleka duga, Crna žetva, Bezimen humak, Mrtva kuća, Frule šuma*), Marinko Plazibat (*Pejzaž. Sad imam veliko dvorište, Puca mi. Ravno ti polje, Katkad u gostima. Voli ju gasiti mrakom, Polazak. Lijepo društvo za put na sjever, Drvored. Nema tu sreće, Iza ugla dunje. Vatra se širi, Grickam sijeno. Mrak gospodnji trče po sokaku, Korak nakon bola. Ne diže perje*), Mato Medvedović (*Himna*), Marko Landekić-Udvin (*Tuga, Molitva, Kaleidoskop, Oaza, Moja ljubav, Karmena, Djevojčica, Vizija, Srđcu, Jutro u šumi, Bor, Uzkrš, Kainov piev, Trenutci, Oproštaj s riekom, Hodočašće, Hrast, Posljednji medved*), Ante Kovač (*Crkva, Kolo, Poklade, O!, Slavonija*) te Sanja Šušnjara (*Želim biti dobar čovjek, Zima, Kruh naš*). Nakon Vrbanje slijede Račinovci koje zastupa Luka Pavlović s pjesmama *Reminiscencije, Među obalama, Pjesma koraka, Tuga juna, i Otišao sam...*, a potom Soljani i Monika Vladisavljević s pjesničkim tekstovima *1., 2., 3., 4., 5. Sjedalica-lanac-hladno, 6., 7., 8., 9. i 10.*, s kojima završava dio o poeziji. (Jukić, Rem, 2017a: 203-295) Slijedi drugi dio knjige naslovljen *Metapismo*, a započinje s Gunjancima Mićanovićima. Miroslav piše tekst *Pisanje je način stanovanja*, a Krešimir *Jezik kao prostor varijeteta*. Drenovačko metapismo čini tekst *Opis patenta Franje Hanamana i Istočno-bizantinski obred u hrvatskim krajevima* fra Marka Japundžića. Prijelaz iz drenovačkog na vrbanjsko metapismo čini rad Drenovčanke Vere Erl i Vrbanjke Sanje Šušnjare *Iznovljavanje šokačkih priča Mare Švel-Gamiršek*. Slijedi tekst *Poplave u Cvelferiji tijekom proteklih stoljeća* Ivice Ćosića-Bukvinog, *Istraživanje aspekata metajezičnosti i Studentski književni časopisi u Osijeku* Marinka Plazibata te *Razmišljanja o bećarcu i bećarima* Ante Kovača. Račinovačko je metapismo predstavljeno tekstom *Jedan korak uz vrijeme* Luke Pavlovića i tekstom Ive Azapovića *Račinovci – etnička struktura i kulturno-umjetnička sekcija*. Soljansko metapismo donose Kata (Lunka) Petrović tekstom *Govor Soljana*, Andrija Pekar i *Slováci v Sol'anoch (Slovaci u Soljanima)* te Tomislav Lunka i tekst *Sauly, Sali, Soljani – školstvo, obrt, trgovina, ugostiteljstvo, kultura*. Strošincima se završava korpusni dio cvelferskog metapisma i to autorima Zlatkom Filipovićem Acinim koji je napisao *Zadruga u Strošincima* i Vitom Vidaković te njenim tekstom *Strošinci – od Rimljana do Drugog svjetskog rata*. (Jukić, Rem, 2017a: 301-522)

Četvrta je knjiga naslovljena *Cvelferica, jedan je Cvelfer tjedan-dva ranije sanjao*, a prikazuje prozna djela cvelferskog kraja. Prozni se korpus u toj knjizi dijeli na fikcionalnu i nefikcionalnu prozu. Fikcionalna proza okuplja kratke priče, pripovijesti i romane Cvelfera. Počinje se od Gunjanaca Mićanovića, Miroslava i Krešimira. Miroslavove su kratke priče *Pčele*

Petrinje, Fotografija u Vlaškoj, Ostajte ovdje, Plaža u Pupnatu i Uskrs u Gunji (Jukić, Rem, 2017b: 69-77) Krešimirove kratke priče nose naslove: *Iz muzeja, Od porculana, Mi ćemo izmijeniti lice zemlje, Nulti dan, Kad muškarac voli ženu*. (Jukić, Rem, 2017b: 81-100) Nakon Gunje, na red dolazi Vrbanja i djela iz pera Mare Švel-Gamiršek, roman *Hrast*, fragment iz knjige pripovijesti *Šuma i Šokci* te polidiskursni roman *Ovim šorom, Jagodo*. (Jukić, Rem, 2017b: 105-486) Drugi je vrbanjski predstavnik fikcionalne proze Marinko Plazibat s pričom *Ošišala me Šokica*. (Jukić, Rem, 2017b: 489-491) Nakon njega, prikazana su prozna djela Ante Kovača: *Ne može se?, Ne može da prevari ženu, Pisma za Uskrs, Zbog tri soneta, Gospođa Bibi*. (Jukić, Rem, 2017b: 495-510) Naposljetku, nefikcionalnu prozu otvara Rajevčanin Stjepan Adžić s pismom *Vrlo poštovana gospodo župnici, župni upravitelji i pomoćnici, predragi u Kristu!* (Jukić, Rem, 2017b: 517- 528). Podgajčanin Josip Krunić piše privatna pisma nazvana *Pisma Ladi i Vesni, postoji li itko na ovome svijetu tko nije čuo za Gunju*. (Jukić, Rem, 2017b: 531-535) Stjepan je Bogutovac Gunjanac čiji tekstovi *Gunja u prošlosti* i *Cvelferska prkanja* opisuju gunjansku prošlost i način života te pregled podrugljivih naziva po selima Cvelferije. (Jukić, Rem, 2017b: 60-61; 539-546) Drenovačku nefikcionalnu prozu donose Josip Purić-Karlin s govorom *Tuđe poštujemo – svoje ne damo!*, drenovački župnik Marko Đidara s izjavom *O Duhovnom hrašću*, Andrija Matić s uvodnikom *Naših sto razgovora ugodnih* te izjavom *Nikako da se zaustavi to doslovno umiranje tradicionalne kulture* i Jakša Šestić s izjavom *Sam osnutak udruge Duhovno hrašće imao je svrhu probuditi prostor Cvelferije*. (Jukić, Rem, 2017b: 549-568) Đuriće donose svjedočanstva Tatjane Bertok-Zupković *Đurići*, Darka Golubovića *Odvezli su moja dva konja*, Magdalene Golubović *17.5.2014. dan je koji nikada neću zaboraviti* te Ivana Baloga *Kiša je padala danima*. (Jukić, Rem, 2017b: 571-583) Vrbanjska se nefikcionalna proza donosi izjavom Ivica Čosića-Bukvinog *O Duhovnom hrašću* i Mateja Jankovića *Nesreća je što je hrvatska kuća napravljena od stare građe*, epistolarnom prozom Mirjane Janković *Reminiscencija jednog babca* te putopisima Milana Katičića *Iz Sarajeva* i Ante Kovača *Povratak u Šokadiju godine 1919.*. (Jukić, Rem, 2017b: 587-621) Posavske Podgajce predstavljaju tekstovi Stjepana Tomića – popularno-znanstvene novinske crtice *Hrast se „sto godina rađa, sto godina živi, sto godina umire“* i *Aforizmi* te biografski zapisi *Za svoj dom* i *S Herkulom zlatna srca: Marijan Matijević – „Junak iz Like“*. (Jukić, Rem, 2017b: 625-632)

Peta knjiga nosi naslov *Cvelferica, ili su to trnci kakve samo neizvjesnost i iščekivanje mogu proizvesti*. U toj se knjizi proučavaju dramski tekstovi Cvelferije, a prvo se ponavlja dokumentarna drama *Potop*, koja je ranije objavljena u knjizi *Cvelferica, Panonizam, pismo književnosti i kulture*, a u kojoj se donose intervjui pet hrvatskih književnika i kulturnih djelatnika

čiji su životi usko vezani uz područje Cvelferije. (Trojan, Rem, 2017: 21-22) Nakon te drame, slijedi dramatizacija Ivana Trojana *Poplava. Svjedočenja*, čije je ishodište u dokumentarnoj radiodrami *Poplava* autora Ljube Pauzina. U Trojanovoj se *Poplavi* svjedočanstva Gunjanaca i Rajevčana povezuju *sms* i *Facebook* korespondencijom Vrbanjca Vjekoslava Jankovića. Što se tiče opisa atmosfere na sceni, nju određuje odsustvo zvuka, koje prekidaju izjave Svjedoka „opterećenih tremom uslijed javnog nastupa, ritmičkom nedisciplinom uslijed traumatskog prisjećanja, ali i nepriučenosti na pozornicu. No, što će biti duži njihov boravak na pozornici, to će biti umnogome uživljeniji tijekom nastupa te u mnogom više uživljeni u tragiku sadržaja.“ (Trojan, Rem, 2017: 22-23) Drama *Đuka Ivanov* Mare Švel-Gamiršek nastavlja cvelferski dramski niz, a sastoji se od četiri čina. Ta drama, osim što nikad nije doživjela svoju praiizvedbu, nije nikad ni objavljena, javnosti je prvi puta ponuđena upravo u toj *Cvelferici*. Za tu dramu Trojan i Rem pišu: „*Đuka Ivanov* jest socijalno angažirana drama, ili, pak, sastavni dio hrvatskog dramskog korpusa koji B. Senker naziva novim realizmom.“ (Trojan, Rem, 2017: 23-25) Kad je riječ o zbirci Mare Švel-Gamiršek, koja je u originalu naslovljena *Priče za Sveu i Karen*, njenu dramatizaciju pod naslovom *Švelovanje* potpisuje Ivan Trojan, a cvelferirala ju je Kata (Lunka) Petrović, tj. kako je u toj zbirci devet priča, a toliko je i cvelferskih sela, svaka je priča dodijeljena jednom cvelferskom selu: „Svako selo s osnovnom školom, i učenicima koje upućujemo na zajedničko učenje o zakonitostima prirode pod mentorstvom Bake Mare, s djevojčicama Sveom i Karen, katkad naglašavajući u obradi ili, pak, potpuno ignorirajući melankoliju iskaza Mare Švel-Gamiršek.“ (Trojan, Rem, 2017: 26) Naslovi, odnosno slike unutar te dramatizacije zbirke Švel-Gamiršek su:

1. *FANTAZIRATI! –Rajevo Selo –*
2. *BAKA I SNJEGOVIĆ –Posavski Podgajci –*
3. *STARA I NOVA GODINA –Gunja –*
4. *CVRČAK –Drenovci –*
5. *PRIČICA O ŽALOSNOM MAJMUNU –Đurići –*
6. *CRVENKO I NJEGOVE KOKICE –Vrbanja –*
7. *HRČAK I HRČKOVICA –Račinovci –*
8. *PRIČA O ZEČIĆU –Soljani –*
9. *NELA I NJEZIN JEŽ –Stošinci –* (Trojan, Rem, 2017: 129-186)

Scenarij za TV seriju *Tena* Josipa Kozarca donosi Drenovčanka Marija Peakić-Mikuljan, što je ujedno i posljednji dramski tekst u toj knjizi. Za tu scenarističku obradu Trojan i Rem kažu:

Didacticizam pučkog igrokaza, ali uz izabrane naturalističke determinante – genetičku predodređenost te ulogu nagonškoga u čovjeku – strategije su koje prihvaća Marija Peakić-Mikuljan pri prijenosu *Tene* iz jednoga medija u drugi, zadržavajući misao o mogućnosti rehabilitacije prostora izvan i unutar čovjeka, no samo uz spoznanje i pokajanje. Pročišćenje koje se ne događa ni više od stotinu godina od Kozarčeva upozorenja što čini i preradbu Marije Peakić-Mikuljan i danas i te kako aktualnom. (Trojan, Rem, 2017: 32-33)

Posljednja, šesta knjiga unutar tog šestoknjižja naslovljena je *Sinegdoha hrvatske književnosti, znanosti i kulture, cvelferski tekstualni korpus*, a označava sveučilišni udžbenik koji okuplja svih pet knjiga projekta *Cvelferica*. Za taj udžbenik autor projekta Goran Rem navodi:

Zbog predmetne i metodološke raznovrsnosti, građa ovoga udžbenika predviđena je biti prinosom edukaciji studenata kroatističkih studija, ali i studija kulturologije i umjetničkih studija. (...) Iako je tekstualna građa prostornom pripadnošću regionalnoga karaktera, književnost/znanost/kultura baštine prostorne tragove konkretne komunikacije pa se tzv. zavičajni i/ili geokulturni aspekti funkcioniranja umjetničkoga stvaralaštva usko zrcale uz pitanja ontologije i identiteta kao i kritičke proizvodnje univerzalnih humanističkih vrijednosti u različitim medijima (književnost, film, glazba, ples, kazalište, fotografija...), što udžbenik čini pogodnim za demonstraciju interdisciplinarnog pristupa predlošcima. (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2018: 12)

Što se kompozicije tog sveučilišnog udžbenika tiče, sastoji se od devet poglavlja, a na kraju svakoga nalaze se dvije skupine pitanja – reprodukcijsko-problemska i analitičko-interpretacijska. Poglavlja su nazvana:

0. CVELFERSKI KORPUS – TEZA
- I. NACRT CVELFERSKOG KORPUSA
- II. TRADICIJSKO PISMO
- III. POEZIJA
- IV. PROZA
- V. DRAMA
- VI. METAPISMO
- VII. ZNANSTVENA I ISTRAŽIVAČKA RECEPCIJA *CVELFERICA* – RECENZIJE
I POGLED IZNUTRA
- VIII. KORPUSNI PRILOZI (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2018: 13)

Kroz cjelokupno se šestoknjižje provlači motiv vode, tj. rijeke Save kao jednog od glavnih označitelja cvelferskog prostora. Taj je motiv prikazan crno-bijelim foto isječcima iz filma *Voda*, nastalog u radionici Studija kreativnih ideja Gunja, a Rem navodi:

(...) čijim se periodičnim ponavljanjem kroz tekst htjelo dvoje – na tematskoj razini, bikromatskim kadrovima s dominacijom crnila, metonimijski izvesti kontinuitet gradacije užasa vodene destrukcije spram teksta, odnosno spram čovjeka kao bića kulture, te otpora takvome stanju – upravo kulturom, a na kompozicijskoj razini izreći posvetu možda najautentičnijoj (...) šokačkoj spisateljici – Mari Švel-Gamiršek citatnom aluzijom na (post)modernističku strukturu njena romana *Hrast*, odnosno na postupak prekomjernosti u ponavljanju, koji je istovremeno i mimetička (referiranje iskustvene događajne/prostorne zbilje) i simbolička (destrukcija/otpor) stilska gesta. (Jukić, Rem, Pšihistal, Trojan, 2018: 18)

3. Autobiografska književnost

3.1 Pojam i obilježja autobiografske književnosti

Pojam je autobiografije u Hrvatskoj enciklopediji označen kao „opis vlastitoga života, pisan u obliku pjesme, pisma, putopisa, dnevnika, eseja, intervjuja, romana i sl., u 1. ili u 3. licu, ispovjednim, humorističko-satiričnim ili neutralnim stilom“¹. Autobiografija dakle podrazumijeva sva ona književna djela u kojima je glavni motiv zbiljski život ili pak dio života autora koji svoju intimu odlučuje zapisati i na taj ju način podijeliti s drugima. Tako Sablić Tomić naslovljava svoju knjigu *Intimno i javno* u kojoj istražuje suvremenu hrvatsku autobiografsku prozu. Pri određivanju pojma autobiografske proze, Sablić Tomić ističe kako ona „podrazumijeva narativan tekst u kojemu se prati način diskurzivnog oblikovanja osobnog života i proizvodnja osobnog identiteta.“ (Sablić Tomić, 2002: 33) Nadalje, navodi kako se problem određivanja tipova autobiografske proze javlja upravo zbog nejedinstvenosti formalnih i sadržajnih obilježja, a sintagmom *slika stvarnoga* Sablić Tomić označava cilj koji autobiografski diskurs nastoji projicirati. (Sablić Tomić, 2002: 33) Također, Sablić Tomić spominje kako je pri određivanju nekog teksta kao „tipične“ autobiografije važan autobiografski sporazum, što je ujedno i naslov Lejeuneovog eseja. Lejeune u tom eseju navodeći definiciju autobiografije, raščlanjuje ju na četiri kategorije i donosi popis svih onih žanrova usko vezanih za autobiografiju kojima nedostaje jedna od navedenih kategorija. Dakle Lejeuneova definicija glasi: „Retrospektivni prozni tekst kojim neka stvarna osoba pripovijeda vlastito življenje, naglašavajući svoj osobni život, a osobito povijest razvoja ličnosti.“ (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 202) Nadalje, četiri kategorije koje je Lejeune naveo su:

1. Oblik uporabe jezika:
 - a. pripovijedanje
 - b. u prozi
2. Tema: osobni život, povijest razvoja ličnosti
3. Situacija autora: identičnost autora i pripovjedača
4. Pozicija pripovjedača:
 - a. identičnost pripovjedača i glavnog lika

¹ autobiografija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 15.4.2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/autobiografija>

- b. retrospektivna perspektiva pripovjednog teksta (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 202)

Kad je riječ o autobiografiji bliskim žanrovima, Lejeune osim što imenuje te žanrove, on navodi i koji su uvjeti koje ti žanrovi ne ispunjavaju. Prema njemu, memoarima nedostaje tema, biografiji pozicija pripovjedača, odnosno identičnost pripovjedača i glavnog lika, osobnom romanu nedostaje situacija autora, autobiografskoj pjesmi oblik upotrebe jezika u prozi, dnevniku pak nedostaje pozicija pripovjedača tj. retrospektivna perspektiva pripovjednog teksta, a autoportretu ili eseju pripovijedanje i retrospektivna perspektiva pripovjednog teksta. (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 202-203) Lejeune objašnjava kako se pri toj podjeli stvaraju prijelazni oblici kao i druge vrste intimne književnosti, u koju ubraja memoare, dnevnik i esej, ali naglašava da se zbog uvjeta identičnosti autora i pripovjedača te identičnosti pripovjedača i glavnog lika biografija i osobni roman razdvajaju od autobiografije i drugih vrsta intimne književnosti. (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 202-203) Što se tiče pojma *autobiografski sporazum*, Lejeune ga povezuje s identičnošću imena (autor-pripovjedač-lik) navodeći: „Autobiografski sporazum je potvrda te identičnosti u tekstu, identičnosti koja neopozivo upućuje na ime autora na koricama knjige.“ (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 215)

Milivoj Solar smatra kako biografija, uz memoare, tj. uspomene i dnevnik, predstavlja književne vrste koje nastaju povezivanjem povijesno-znanstvenog interesa i sposobnosti umjetničkog oblikovanja. Solar navodi: „U njima može biti istaknuta potreba da se izraze i opišu kako društvena, politička, umjetnička ili znanstvena djelatnost pojedinca, tako i njihova razmišljanja odnosno događaji u kojima sudjelovahu, uglavnom na načine da se točnije razjasne određeni povijesni događaji.“ (Solar, 2005: 225)

Prema Sablić Tomić, autobiografija, odnosno suvremena autobiografska proza u suvremenoj hrvatskoj književnosti može se podijeliti na tri modela:

1. dnevnik
2. memoari
3. pisma (Sablić Tomić, 2002: 22)

3.2 Dnevnik

S obzirom na to da ovaj diplomski rad proučava dva teksta dnevničkog oblika, potrebno je definirati pojam i obilježja dnevnika. Sablić Tomić definira dnevnik kao „narativni tekst obilježen

težnjom za zapisivanjem situacija koje su se dogodile njegovu autoru u jednom određenom vremenu“. (Sablić Tomić, 2002: 22) Sličnu definiciju daje i Andrea Zlatar u svojoj knjizi *Autobiografija u Hrvatskoj*: „dnevnikom se naziva tekst u kojemu se prikazuju (to znači pripovijedaju i opisuju) događaji u kojima je sudjelovao sam autor (kao akter ili kao svjedok).“ (Zlatar, 1998: 91) Osim te dvije autorice, definiciju dnevnika donosi i Manfred Jürgensen, a bilježi ju Sablić Tomić: „Jürgensen definira dnevnik kao pripovjedni žanr stoga što je dnevnik dokument suvremene povijesti (povijesti u kojoj nastaje) koju bilježi dnevnički subjekt istovremeno kao privatni individuum i kao društveni suvremenik.“ (Jürgensen, 1991, prema Sablić Tomić, 2002: 22) Također, Sablić Tomić navodi kako je za Jürgensena dnevnik reprezentativno-subjektivna povjesnica te da u njoj čitatelj susreće individualnu historijsku egzistenciju, a socijalni subjekt prati sveukupni društvenopolitički i kulturnohistorijski razvoj vremena. (Sablić Tomić, 2002:22)

Kad je riječ o razlikovanju dnevnika kao zasebnog autobiografskog žanra, Zlatar za dnevnik piše kako njegova „specifičnost jest u pokušaju da se vremenski razmak između događaja i pisanja o njemu svede na minimum, odnosno, da se tekstom simulira istodobnost događanja i pisanja.“ (Zlatar, 1998: 91)

Uzimajući u obzir teorijska mišljenja, Sablić Tomić donosi dva zaključka:

1. dnevnik je autobiografski žanr kojega primarno određuje kontinuirano i neposredno zapisivanje događaja iz zbilje;
2. subjekt u dnevniku opisuje vlastite doživljaje i refleksije na izvanjski prostor i samoga sebe. (Sablić Tomić, 2002: 96)

Sablić Tomić navodi parametre koji su važni pri klasificiranju dnevnika kao modela autobiografske proze i njihova tipološka usustavljanja:

1. identitet dnevničkog subjekta;
2. okvir - obrazloženje povoda i svrhe pisanja dnevnika
- metanarativnost
3. tematizacija – perceptivna usmjerenost subjekta prema izboru teme o kojoj će pisati kreće se od informacija o izvanjskim događajima do opisa unutarnjih intimnih stanja
4. naratološke osobine:
 - a) kategorija vremena – razdoblje u kojemu se narativni tekst realizira:
stvarno vrijeme u kojemu se opisana situacija dogodila;
vrijeme *pisanja* dnevnika
vrijeme *čitanja* dnevnika

- b) učestalost dnevničkog pisanja:
 - 1) datiranost dnevnika
 - 2) narativne strategije oblikovanja dnevnika
 - ispovjedno kronološko pripovijedanje
 - fragmentarno izlaganje
 - citatnost
 - dokumentarizam
- 5. odnos između intimnog, privatnog i društvenog
- 6. stupanj vjerodostojnosti – stupanj literarnosti (Sablić Tomić, 2002: 103-104)

Vodeći se tim parametrima, Sablić Tomić donosi tipologiju dnevnika:

- 1) privatni dnevnik
- 2) socijalni dnevnik
- 3) povijesni dnevnik
- 4) filozofski dnevnik
- 5) literarizirani dnevnicima:
 - a) pseudodnevnik
 - b) romansirani dnevnik – djelomično ili potpuno
 - c) eksperimentalni dnevnik
 - d) polidiskurzivni dnevnik (Sablić Tomić, 2002: 105)

Osim te podjele, Sablić Tomić je za svaki tip dnevnika navela i opisala glavna obilježja. Tako za *privatni dnevnik* navodi kako se u njemu primarno tematizira privatnost dnevničkog subjekta: „U njemu subjekt nastoji samopropitivanjem sjećanja artikulirati događaje i osobe koje su odredile njegov život ili utjecale na njega.“ (Sablić Tomić, 2002: 106) Što se tiče teme privatnog dnevnika, ona je, kako navodi Sablić Tomić, usmjerena subjektu dnevničkog diskursa i njegovim iskustvima u privatnim prostorima, pa tako subjekt govori o obitelji, prijateljima, osobnim interesima, odnosima unutar obitelji ili među prijateljima, opisuje detalje iz svakodnevnih obaveza u kući itd. (Sablić Tomić, 2002: 108) Nadalje, povjerenje se čitatelja u privatnom dnevniku dobiva preko institucije autora, koji predstavlja ovjerenu društvenu osobu čije se proživljeno iskustvo razlikuje od iskustva onih koji o njemu čitaju. (Sablić Tomić, 2002: 113) Za funkciju privatnog dnevnika Sablić Tomić objašnjava kako se ona „ogleda u potrebi dnevničkog subjekta da dnevničkim diskursom artikulira intimni autoportret i kroz njega izrazi svoje pravo na priču o privatnim temama.“ (Sablić Tomić, 2002: 114) Osim toga, subjekt, dodaje Sablić Tomić, preko

privatnoga iznosi i osobni stav prema dnevnim izvanknjiževnim zbivanjima i sociokulturnom trenutku. (Sablić Tomić, 2002: 114)

Socijalni bi dnevnik, prema Sablić Tomić, bio onaj dnevnik u kojem je prisutan visok stupanj obavijesnosti dnevnika usmjeren izvanjskim događajima i ako je naglasak stavljen na problematiziranje sociokulturnog i povijesnog iskustva dnevničkog subjekta. (Sablić Tomić, 2002: 114) Nadalje, u socijalnom se dnevniku problematizira socijalni identitet subjekta, a kako bi se artikulirao horizont očekivanja čitatelja, nužna je iskustvena ovjerenost subjekta koji je vezan za središnju temu dnevnika. (Sablić Tomić, 2002: 114-115) Drugim riječima, u socijalnom dnevniku subjekt opisuje svoj položaj u društvu, odnos prema drugim osobama ili određenim kulturnim, političkim ili povijesnim zbivanjima te se distancira od zapisivanja intimnih stanja. Sablić Tomić navodi kako je funkcija socijalnog dnevnika portretiranje socijalnog, političkog ili kulturnog vremena u kojemu se ostvaruje socijalni identitet subjekta te da se u dnevničkom diskursu pronalazi prostor za samoočuvanje od tematiziranog društvenog portreta. (Sablić Tomić, 2002: 120 – 121) Dodatno objašnjenje daje Zlatar koja za dnevnički zapis navodi da je on „mjesto u kojemu se naobraženi pojedinac oblikuje u građanskoj kulturi, a ujedno je i mjesto njegove integracije u društvo i izolacije od svijeta.“ (Zlatar, 1995, prema Sablić Tomić, 2002: 121)

Idući je tip dnevnika koji Sablić Tomić analizira *filozofski dnevnik*. U tom je tipu dnevnika naglasak na zapisivanju spoznaja o vlastitoj duhovnoj egzistenciji što je potaknuto iskustvom u zbilji, a Sablić Tomić tvrdi da „pri tome subjekt primarno vodi računa o bilježenju duhovne rasprave sa samim sobom, a tek sekundarno ga zanima egzistencijalni društveno-kulturološki kontekst koji ga određuje.“ (Sablić Tomić, 2002: 121) Također, Sablić Tomić objašnjava kako taj tip dnevnika najčešće nastaje kao posljedica određenih izvanjskih uvjeta, odnosno neke vrste izolacije, što dovodi do toga da subjekt traga za vlastitim intelektualnim identitetom. (Sablić Tomić, 2002: 121)

O *povijesnom dnevniku* Sablić Tomić piše: “(...) tematizira se događaj koji ima svoju relevantnost u povijesnoj dinamici prostora u kojemu je legitimiran.“ (Sablić Tomić, 2002: 126-127) Kao jedna od glavnih tema izdvaja se tema rata, a specifičnost se tog tipa dnevnika uočava upravo na tematskoj razini, koja ukazuje na to kako ugroženost pozicije subjekta projicirana jednim izvanjskim događajem predstavlja povod za pisanje dnevnika. (Sablić Tomić, 2002: 127) Nadalje, subjekt komentira širu socijalnu i društveno-političku zbilju opisujući ratne događaje koje je vidio vlastitim očima kao i intimne frustracije kroz koje prolazi. (Sablić Tomić, 2002: 127) Za povijesni dnevnik Sablić Tomić kaže da označava „prostor u kojemu pojedinac nastoji spriječiti

potpuni memoriciid.“ (Sablić Tomić, 2002: 133) Što se tiče njegove funkcije, Sablić Tomić dodaje da se ona „ogleda u potrebi subjekta za komentiranjem događaja i refleksivnim iznošenjem vlastitih iskustava ratne svakodnevnice.“ (Sablić Tomić, 2002: 134)

Posljednji je tip dnevnika Sablić Tomić nazvala *literarizirani dnevnik*, a njegova dominantna nije izražena na tematskoj razini, već na razini dnevničkog diskursa. U tim dnevnicima, tvrdi Sablić Tomić, odnos autor-pripovjedač-lik je češće homodijegetski, što znači da autor nije identičan ni liku ni pripovjedaču već su pripovjedač i lik identični. (Sablić Tomić, 2002: 134) Nadalje, dnevnički se sadržaj referira na stvarnost koja je djelomično ili potpuno izmišljena, tj. fingirana, a vremenske su razlike između stvarnog i osobnog, vanjskog i unutrašnjeg vremena, sadašnjosti i prošlosti gotovo ukinute. (Sablić Tomić. 2002: 134-135) Sablić Tomić je podijelila literarizirane dnevnike u četiri podtipa, a prvi je podtip *pseudodnevnik*. Za taj podtip dnevnika Sablić Tomić navodi da ih karakterizira homodijegetska fikcija, a formalnim je karakteristikama dnevnika prividno udovoljeno, što znači da je došlo do odmaka u određenim kategorijama koje su karakteristične dnevniku. Primjerice, kategorijom se vremena, koja je često općeg značenja, nastoji relativizirati važnost datumskog određenja dnevničke bilješke, odnosno ne upućuje se na blizinu događaja niti na neposrednost bilježenja. (Sablić Tomić, 2002: 135-136) Također, funkcija se vremena u pseudodnevniku odnosi na minimaliziranje razlika između događaja iz prošlosti i onih trenutnih te se tijekom bilježenja događaja ne slijedi datirana kronologija. (Sablić Tomić, 2002: 136) U pseudodnevnicima vlastito ime ne upućuje čitatelja na konkretnu, u zbilji jasno određenu i definiranu osobu te je izražena sumnja u istinitost zabilježenog, a Sablić Tomić dodaje: „U pseudodnevnicima, visok stupanj literarizacije usmjerava horizont očekivanja čitatelja prema sadržaju, a ne prema formi teksta.“ (Sablić Tomić, 2002: 138-139)

Drugi je podtip literariziranih dnevnika *romansirani dnevnik*. Sablić Tomić ih definira nazivajući ih proznim tekstovima „hibridnog žanra koji imaju neke formalne ili sadržajne karakteristike dnevnika devalvirane izraženom svjesnom stilizacijom diskursa koja potom projicira romanesknu strukturu proze.“ (Sablić Tomić, 2002: 139) Taj se podtip dijeli na *djelomično romansirane* i na *potpuno romansirane dnevnike*. Za djelomično romansirane dnevnike Sablić Tomić tvrdi da inicijalno mjesto iz kojeg kreće naracija zauzimaju vjerodostojne činjenice, koje se naposljetku oblikuju kroz vjerojatne opise događaja i likova. Ona dodaje i da je gotovo uvijek „uspostavljen identitet između autora, pripovjedača i lika, naglašena je introspektivna refleksija koja odražava krizu identiteta i nesigurnost vlastite egzistencije.“ (Sablić Tomić, 2002: 139) Osim toga, Sablić Tomić navodi: „(...) djelomično romansirani dnevnicima ravnopravno se izmjenjuju kao doživljeno iskustvo i refleksija pojedinačnog na opće iskustvo.“

(Sablić Tomić, 2002: 140) Kad je riječ o potpuno romansiranim dnevnicima, oni su napisani iz pozicije homodijegetske fikcije, a formalne i sadržajne karakteristike dnevnika u njima ne postoje. (Sablić Tomić, 2002: 140) Što se tiče stvarnosti, ona je fingirana, osobito u potpuno romansiranim dnevnicima pisanim u prvom licu, dok vremenski kontinuitet bilježenja ne postoji. Nadalje, subjekt je osamljen i nastoji nadvladati krizu identiteta, a ovjerenost identiteta pronalazi u samom sebi, dok se diskurs referira na sociopolitičku zbilju. (Sablić Tomić, 2002: 140-141)

Idući je podtip *eksperimentalni dnevnik* za koji Sablić Tomić navodi: (...) fragmentarni je prozni tekst koji nastoji iskustvom jezika raščlaniti dnevnički diskurs na prostor vjerodostojnih i literariziranih informacija.“ (Sablić Tomić, 2002: 141-142) O klasifikacijskoj funkciji imena Sablić Tomić bilježi da je nepostojana, što znači da nije osigurana mogućnost kretanja po granici tekstova, odnosno između tekstova. (Sablić Tomić, 2002: 142) Sablić Tomić dodaje: „U eksperimentalnom dnevniku osobna je egzistencija posljedica egzistencije drugih, a razotkrivanje osobnosti otpočinje u jeziku kojim se propituje mogućnost oblikovanja identiteta dnevničkim diskursom.“ (Sablić Tomić, 2002: 144)

Posljednji je podtip literariziranih dnevnika *polidiskurzivni dnevnik*. Sablić Tomić navodi da su u tom podtipu dnevnika autor, pripovjedač i lik identični, a narušena je diskurzivna čistoća, što je naznačeno u samom nazivu tog dnevničkog podtipa. (Sablić Tomić, 2002: 144) Također, u tom se dnevniku ne nastoji minimalizirati razmak između događanja i pisanja, već se korištenjem različitih diskurzivnih oblika relativizira važnost neposrednog kontinuiranog zapisivanja. (Sablić Tomić, 2002: 145) Sablić Tomić zaključuje: „Dnevnička se događajnost u polidiskurzivnim dnevnicima temelji na stvarnim zbivanjima koja se različitim narativnim strategijama interpretiraju kako bi se pridonijelo zanimljivosti dnevnika, a ne ukazivanju na neposrednost opisivanja trenutka.“ (Sablić Tomić, 2002: 146)

4. Dnevnici Ilije i Mate Ivacića

U cvelferskom se književnom korpusu, koliko je poznato, ne navode dnevnici. S obzirom na to da se u toj vrsti autobiografske književnosti zapisuju razni detalji – od detaljiziranih opisa subjektivog života do opisa događaja, lokacija te vremena u kojem se dnevnički subjekt nalazi, takvi bi tekstovi mogli pružiti neki novi aspekt književnosti u Cvelferiji. U ovom se radu prikazuju dva dnevnika obitelji Ivacić, tj. njihova dva člana – Ilije i Mate.

4.1. Obitelj Ivacić – Matkovi

Jedna je od najreprezentativnijih drenovačkih obitelji bila obitelj Ivacić, u selu poznatija s patronimom *Matkovi*. Osim po velikoj količini zemlje koju su imali u svom posjedu, što je označavalo i financijsku stabilnost odnosno imućnost, ta je obitelj iznjedrila nekoliko za cvelfersku književnost važnih pojedinaca. Premda je danas to prezime nepostojano u Drenovcima, postoje potomci koji čuvaju spomen na svoje pretke. Tako kazivačica Ivanka Komesarović Krčelić kao jedan od potomaka te šokačke obitelji kazuje:

Obitelj Ivacić – Matkovi je stara šokačka, praužitnička, drenovačka zadruga. Prvi trag, spomen zapravo prezimena Ivacić pojavljuje se u matičnim knjigama 1719. godine. Članovi te šokačke zadruge su bili graničari, ratari tj. obnašali su dužnosti u vojsci. Prvi značajniji pripadnik zadruge je Ellias Ivacić koji je bio pisar u vojsci. Danas je u obitelji ostao njegov dnevnik koji je pisao dok je bio u vojsci, na ratištu. Zatim je iza njega došao Mato Ivacić, osječki student tadašnje preparandije, kasnije učitelj. Za vrijeme svog studiranja u Osijeku pisao je dnevnik o svom životu u Osijeku, danima studiranja i opisu života u Drenovcima. Usporedo s Matom, zadruga Ivacić ima još jednog studenta u ono vrijeme, to je Marijan Ivacić koji završava Tehničku školu u Zagrebu, zatim upisuje arhitekturu u Beču. U slobodno vrijeme Marijan se bavi pisanjem, objavljuje svoje pripovijetke, pjesme... Prilično je uspješan u tome. Za njima trojicom je ostao pisani trag tako da se mi ponosimo njima.²

² Prema kazivačici I. K. K., u Drenovcima, 17. 4. 2024.

Kad je riječ o njezinoj povezanosti s obitelji Ivacić, kazivačica Komesarović Krčelić objašnjava:

Moja majka Viktorija je bila zadnji potomak te obitelji... Mi živimo i danas u kući obitelji Ivacić, u kući te stare drenovačke, šokačke, praužitničke obitelji. Ja sam odrasla među tim knjigama, sa tim pričama, tako da je meni to sve blisko. Danas više nema u Drenovaca živućih pripadnika te obitelji, nešto ima, dvoje, troje u Njemačkoj i to je to. Uglavnom, prezime je nestalo iz Drenovaca. Mama Viktorija je bila posljednji potomak te obitelji koji je živio na temelju te zadruge, a da se prezivao Ivacić. Dakle, mama je bila zadnja Ivacićka.³

4.2. Ellias Ivacić

Rođen 14. srpnja 1817. godine u Drenovcima, prema kazivačici Komesarović Krčelić, Ellias je veći dio života proveo radeći kao pisar:

Usmena predaja, kako su mi moji pričali, Ellias je bio pisar u vojsci. Imao je jako lijep rukopis. Onda u slobodno vrijeme je po susjedstvu, familiji, njima prepisiv'o kojekakve molitvenike, a evo, s tim je se bavio. Uglavnom, iza njega je ostao dnevnik koji seže iz 1848. godine gdje on piše, prepisuje razne pjesmice sa svojih putovanja, sa ratišta, sa... Molitve kojekakve i evo to je... Uglavnom, jako malo znam o njemu, samo toliko da je bio netko 'ko je bio... Da je ostala knjigica iza njega u kojoj je evo taj jedan didak pis'o svoje pjesmice.⁴

U braku s Mariom Jakobovac dobio je sina Marjanusa, tj. Marjana. O njegovu životu Juzbašić i Krčelić pišu: „Susjedama je prepisivao molitvenike jer ih je onda bilo teže kupovati.“ (Juzbašić, Krčelić, 2004: 13) Umro je 15. kolovoza 1892. godine, a pokopan je na Šumanovcima, odnosno starom cvelferskom marijanskom svetištu:

Kako su se onda Drenovčani sahranjivali na groblju u Šumanovcima i on je ondje sahranjen. Drenovčani su se tada sahranjivali lijevo od današnjeg ulaza u groblje a Ivacićev grob, kojeg smo tražili, tamo nismo pronašli. Šumanovačko groblje (tu je danas Svetište Gospe Šumanovačke!) se nalazi između Gunje i Drenovaca i veliko je prošteničko mjesto ovoga kraja. (Juzbašić, Krčelić, 2004: 13)

³ Isto.

⁴ Isto.

4.3. Ratni dnevnik

Elliasov dnevnik, koji je vodio tijekom svog boravka u Italiji, u originalu ne sadrži nikakav naslov, a za potrebe objavljivanja prijepisa tog dnevnika, autori Juzbašić i Krčelić zaključuju: „da je najbolji naslov *Ratni dnevnik (1848. – 1851.)*“ (Juzbašić, Krčelić, 2004: 7) Također, oni tvrde da je taj dnevnik u svojoj osnovi ratni dnevnik:

Dnevnik je jer su zapisi ondje datirani a navedena su i mjesta kroz koje su graničari prolazili. Ratni je stoga jer je to bio vojnički pohod u kojem se spominju i ratni okršaji a godine su ovdje dodane kao još jedna odrednica njezina sadržaja. (Juzbašić, Krčelić, 2004: 7)

Što se tiče izgleda tog dnevnika, odnosno izvornog rukopisa, on je bez korica i džepnog je formata, tj. veličine 13,4 cm x 8,4 cm. Grafijski se sustav koji upotrebljava Ivacić u velikoj mjeri slaže sa slavonskim slovopisom, pa on izgleda ovako:

FONEM															
/c/	/č/	/ć/	/ž/	/ʒ/	/j/	/l/	/ń/	/r/	/s/	/š/	/z/	/ž/	/u/	/v/	/i/
slavonski slovopis															
c	cs	ch	cx	gj	j	lj	nj	er	s	sh	z	x			
grafija koju koristi Ivacić															
3, cz	cš	ch	/	gj, dj, dgj, g	j, ŷ	lj	nj	er	s	sh	z	x, ž	ũ	w	i, ŷ

Tablica 1: Prikaz grafijskih sustava (Badurina, 2012: 77)

S obzirom na to da je u ovom diplomskom radu naglasak na proučavanju književnosti, detaljnije se proučavanje i analiza jezičnih postavki dnevnika Ilije Ivacića ostavlja za neka druga istraživanja. Potrebno je napomenuti kako dnevnik sadrži 15 stranica na njemačkom jeziku, čiji prijepis još nije objavljen. Također, jedini su prijepis tog dnevnika izradili Juzbašić i Krčelić, a uvidom u izvorni rukopis, koji je u posjedu Ivanke Komesarović Krčelić, primijećeno je kako je Ivacić fonem /u/ zapisivao kao *ũ*, a ne kao *u*. S obzirom na to kako ne postoji niti jedan drugi prijepis tog dnevnika, u ovom će se radu koristiti prijepis Juzbašića i Krčelića, uz ispravke navedenog grafema.

Autor se tog dnevnika potpisuje kao Ellias Iwaczich, što označava latinizirani oblik autorovog imena, a Juzbašić i Krčelić objašnjavaju da su njegovo ime pohrvatili jer je dnevnički tekst većinom pisan hrvatskim jezikom. (Juzbašić, Krčelić, 2004: 8) Kad je riječ o obilježjima koje taj povijesno-književni tekst sadrži, a koje ga određuju kao dnevnik, potrebno ih je istaknuti i objasniti. Prvo je dnevničko obilježje pozicija dnevničkog subjekta. U Ivacićevom je dnevniku prvo lice jednine prisutno pod naslovima: *Molitwa kadse ide u Watrũ*, *Pisma od Wojnika Diže Slavonie*, *Pisma od Jūnaka Dècze Slavonie Godine Hiljadũ Osam Stotin= cseederdeset i osam!*. Tako u tekstu *Molitwa kadse ide u Watrũ* Ivacić piše:

Pūshko stani, zaklinjem-
te sa mojim Grobom, i
Mogūčštvom Gospodina
Boga i Blaxene Divize
Marije, i Mllikom kojaje
dojila Sina swoga, nashe-
ga Isūsa Isūkersta, tako
stani i ti na Stranũ od
Stra Boxjega od mene, po-
mozime Ime=Isūsovo, i
sweti Iwane Kapistralũ,
odbaži Zernje Topova od
mene, da ja zdrav i nera-
njen iz Watre izajdem
Amen!⁵ (Ivacić, 2004: 34-35)

U tekstu naslovljenim *Pisma od Wojnika Diže Slavonie*, Ivacić nekoliko puta koristi glagole u prvom licu jednine, unoseći sebe u tekst:

(...) Evo Sinko iza Dvora tako,
Dà objavim ovaj Glasak novi,
Dàvam Serže opet razveselim,
Dà cšūjete dasmo joshter
Xivi; (...)⁶

⁵ Ivacić, Ilija u: Juzbašić, Krčelić, *Ilija Ivacić – Ratni dnevnik*, 2004., str. 34.-35.

⁶ Isto, str. 40.

Također, Ivacić u tekstu *Pisma od Jūnaka Dècze Slavonie Godine Hiljadū Osam Stotin= cseederdeset i osam!* ponovno koristi glagole u prvom licu jednine:

(...) Oj Drūxbino Bracho moja draga
Poslūshajte od 2 do 3 Richi,
Stose oto svÿū nas dotiche,
Ljutotise Nemir ũznemiri,
Ū Ūdinji i swoj Italie. (...) ⁷ (Ivacić, 2004: 48)

U tom tekstu Ivacić koristi glagole u prvom licu jednine i trećem licu množine te se na taj način identificira s ostalim Slavoncima koji polaze u rat, a postoji mogućnost da je riječ o opisu Ivacićevog vlastitog iskustva napuštanja rodnog kraja te teških životnih uvjeta austrougarskih vojnika na ratištu, kojima je pripadao i sam Ivacić:

(...) Al besede Diza Slavonÿa
Zbogom ostaj Zemljo Slavonÿe
Svemi Dobro ũ tebi ostade
Pervo Dobro sva Rodbina moja
Drugo Dobro Ljūba i Dicsiza
A trecšeje Bratac i Sestrica
Sad idemo priko bilog Svita
Digod dojdem erdjavi Konaci
Prostrū Slamū nedadū Ponjavū
Od Kapūta shareni Jastūka
A Japūndje Kūche Kamenite
Sad moramo svū Zimū podneti
I svū Kūchu na Ledja odneti
Pūshka Sharka i Otar i Majka
A Telecšak Brataz i Sestrica
Pūshkamÿe ũ Rame ũrasla
Telecšak Plecsa odkolÿo
A Cšaksire Bedra omanūle
A Cipele Kervū napūstile
Mili Boxe i mila Maria

⁷ Isto, str. 48.

Jel sramotno shtobi govorio

Teshka Slūxba a erdjava Placha (...) ⁸

U ostalim naslovima Ivacić upotrebljava treće lice jednine, čime se postiže efekt sveznajućeg pripovjedača i prividno se narušava identičnost pripovjedača i glavnog lika, međutim Lejeune objašnjava kako identičnost pripovjedača i glavnog lika može postojati i u slučaju pripovjednog teksta u trećem licu. (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 205-206) To je vidljivo u prethodnom tekstu kad Ivacić zapisuje: „(...) Al besede Diža Slavonija“ (Ivacić, 2004: 50), pri čemu je i on sam to *dite Slavonije*, odnosno Slavonac koji se oprašta s rodnim krajem i odlazi u rat.

Kad je riječ o tim ostalim naslovima, oni su redom: *Ispovid Gospodina Isūkersta kojaje u priswetom Grobū Isūkerstovom najdena.*, *San prichiste Blaxene Divicze Marie. Isūsū Isūkerst Sin Boga i Divize Marie ostaje kod nas.*, *Pisma od Adama i Eve od Griha iztocšnog.*, *Pisma od sloxne Brache Illirske.*, *Plach Blaxene Divize Marie!*, *Pisato ũ Conègliano na 20^{og} Jännera 1850.*, *Mi ocšemo opet vojevati*, *Po Maglajū Kervse lije*. Iz naslova se tih dnevničkih unosa da zaključiti kako je Ivacić bio religiozna osoba, a uzore u pisanju pronalazio je u Bibliji, odnosno Svetom Pismu, što je vidljivo u tekstu pod naslovom *Pisma od Adama i Eve od Griha iztocšnog*. U tom tekstu Ivacić donosi svoju verziju 1., 2. i 3. poglavlja iz Knjige Postanka. Ivacić zapisuje:

(...) Joshter odsta oto nebiashe,
Xenū njemū stvorit hotiashe,
Bog postavi na njega Drimanje,
Sto mi sada zovemo spavanje,
Rèbromuje jedno izvadŷo,
I od njega Xenūmū stvorŷo,
Pakod Snà Bog Adama būdi,
Da on svoga novog Drūga vidi
Kadje Adam Xenū promotrŷo,
Owakoje odma govorŷo,
Sad je ovo Kost od Kosti moje,
I dobroje da nas ima dvoje,
I za oto swaki Cšovek voli,
Otza swoga i Mater ostavit,

⁸ Isto, str. 50.

I swojojse Xeni pridruixiti

I nečšese od nje razlũcsiti (...) ⁹ (Ivacić, 2004: 37)

Usporedbe radi, u Svetom je Pismu taj dio o stvaranju prve žene, tj. Eve zapisan ovako:

(...) No čovjeku se ne nađe pomoć
kao što je on. Tada Jahve, Bog, pusti
tvrd san na čovjeka te on zaspao, pa mu
izvadi jedno rebro, a mjesto zatvori me-
som. Od rebra što ga je uzeo čovjeku
napravi Jahve, Bog, ženu pa je dovede
čovjeku. Nato čovjek reče:
„Gle, evo kosti od mojih kostiju,
mesa od mesa mojega!
Ženom neka se zove,
od čovjeka kad je uzeta!“
Stoga će čovjek ostaviti svoju ženu i bit će njih
dvoje jedno tijelo. (...) (Post 2, 20b - 24)

Ilija je Ivacić, osim biblijskih tekstova, u svoj dnevnik zapisao i pjesmu *Pisma od sloxne Brache Illirske*. Ta je pjesma u originalu naslovljena *Pěsma austrianskih Ilirah*, a autor je Mato Topalović¹⁰. Prva strofa Ivacićevog zapisa glasi:

Mismo Bracha Illirskog
Sinzi Plemena.
Nechemose dakle tog
stidit Imena.
Jer na Swita Starijeg
Nema Roda od nasheg
Nema od Illirskoga
Roda Slavnoga¹¹ (Ivacić, 2004: 43)

Topalovićeva verzija te prve strofe glasi:

Mi smo braćo ilirskog

⁹ Isto, str. 37.

¹⁰ Topalović, Mato „Pěsma austrianskih Ilirah“, u: Rakovac i Vukotinović, *Pěsmarica*, 103. str.

¹¹ Ivacić, Ilija, Op. cit., str. 43.

Sinci plemena.
Nećemo se dakle tog
Stidit imena:
Ta na svētu starieg
Nema roda od našeg,
Nema od ilirskoga
Roda slavnoga ¹²

Iako se u prvim strofama kod oba autora ne mogu primijetiti neke veće razlike, u drugoj strofi Ivacić pjesmu prilagođava Slavoncima:

Swi sto posli Slàvonsko,
Ime dobishe,
Swi ti njekad Illirsko,
Ime noshishe.
Ta pod ovim Imenom
Starim Gerkom Rimljanom
Stra terpit zadavan,
Ilirje Slavan.¹³

U Topalovićevom je tekstu ipak drukčije zapisano:

Svi, što poslē slovinsko,
Ime dobiše,
Svi ti nēkad ilirsko,
Ime nosiše.
Ta pod ovim Imenom
Starim Gerkom, Rimljanom
Strah, trepet je zadavan,
Ilir je Slavan.¹⁴

Kad je riječ o Ivacićevoj dosljednosti zapisivanja u dnevnik, prva je vremenska bilješka navedena na kraju teksta *Molitwa kadse ide ũ Watrŭ*: „Legnago na 12^{to}g Kolowoza 1848! in Italien.“¹⁵ Osim što Ivacić navodi datum pisanja, on zapisuje i lokaciju gdje se nalazi u trenutku

¹² Topalović, Mato, Op. cit., str. 103.

¹³ Ivacić, Ilija, Op. cit., str. 43.

¹⁴ Topalović, Mato, Op. cit., str. 103.

¹⁵ Ivacić, Ilija, Op. cit., str. 35.

pisanja, a to je grad Legnago u sjevernom dijelu Italije, u blizini Verone. Idući je vremenski zapis na kraju teksta *Pisma od Adama i Eve od Griha iztocšnog*: „Salicšeto na 4^{to}g Listopada 1848. in Modenesishen!“¹⁶ Salicšeto, odnosno Saliceto Buzzalino, grad je u provinciji Modena ili kako Ivacić piše *Modenesishen*, a nalazi se u Sjevernoj Italiji. *Pisma od Wojnika Dicze Slavonije!* donosi bilješku: „Reggio na 9^{to}g 8^{bera} 1848 in Modenesishen.“¹⁷ Tu Ivacić označava da je 9. listopada bio u gradu Reggio Emilia, koji se nalazi nedaleko od Saliceta. Iduća je zapisana datacija na kraju teksta *Pisma od sloxne Brache Illirske.*, u kojoj Ivacić navodi da je 5. svibnja 1849. godine bio u gradu Alessandria u regiji Pijemont: „Alezandria na 5^{to}g Maÿ 1849. in Piemontesishen illi Serdinien“¹⁸. Iduća je bilješka „Wallencza/ Treviso in Venezianishen. A + L: E: I: A“¹⁹. Pod tekstom *Plach Blaxene Divize Marie!* Ivacić zapisuje: „Treviso na 4^{to}g Prosenza Godine 1849.“²⁰ U toj bilješci Ivacić otkriva kako se u trenutku pisanja tog dnevničkog teksta, odnosno 4. prosinca 1849. godine, nalazi u gradu Treviso, koji je smješten u talijanskoj regiji Veneto. Ivacić u naslovu idućeg teksta zapisuje gdje se nalazi i kad piše taj tekst: „Pisato u Conègliano na 20^{to}g Jännera 1850.“²¹ Conegliano je grad u Italiji sjeverno od prošle Ivacićeve lokacije, tj. grada Trevisa. Također, Ivacić taj dnevnički unos završava kršćanskim usklikom i pisanjem godine: „Amen./ 1850.“²² Posljednja se vidljiva datacija nalazi ispod teksta *Mi ocsemo opet vojevati*: „Belluno na 25^{to}g Septemb: 1850“²³. Belluno je grad na sjeveroistoku Italije, a s obzirom na to da dio Ivacićevog dnevnika pisan na njemačkom jeziku nije dešifriran, nije poznato koji su sljedeće Ivacićeve vremenske bilješke. Ako se uzme u obzir da je Ivacić bio na ratištu u Italiji, može se pretpostaviti kako nije imao vremena voditi brigu o redovitijem pisanju dnevnika. Mirna Velčić u knjizi *Otisak priče* objašnjava kako redovitost u dnevničkom zapisivanju može označavati ne samo redovitost pisanja, već i redovitost prekidanja tog pisanja. (Velčić, 1991: 90) Tako Ivacić prekida svoje dnevničko bilježenje, a takav način zapisivanja, prema Velčić, donosi rupičaste tekstove čija strukturna fragmentarnost nastaje kao posljedica poštivanja kalendarske logike vremena. (Velčić, 1991:91) Također, Velčić kaže:

„Naime, u dnevnicima se pripovijedanje ne može konstruirati izvan reda smjene dana. Sam zapis može biti bilo što, ne nužno izvještaj dnevnih aktivnosti. On može biti pjesma, citat iz Biblije, čak

¹⁶ Isto, str. 39.

¹⁷ Isto, str. 42.

¹⁸ Isto, str. 45.

¹⁹ Isto, str. 54.

²⁰ Isto, str. 61.

²¹ Isto, str. 62.

²² Isto, str. 66.

²³ Isto, str. 73..

i crtež, fotografija bez riječi, pitalica ili naprosto praznina ispod datuma, ali globalna vremenska struktura tu mora odgovarati konceptu vremena kakav nudi kalendar.“ (Velčić, 1991: 91)

Ivacić je u svoj dnevnik zapisivao molitve i pjesme, unutar kojih je opisao vlastito iskustvo i misli, osobito kad se, zazivajući Boga, pita je li sramotno reći da mu je služba teška, a plaća loša tj. *erdjeva*.²⁴ Ivacićevo dnevničko bilježenje donosi rutu kojom se on, a i njegovi vojni, ratni kolege kreću sredinom 19. stoljeća. Taj bi aspekt Ivacićevog dnevnika mogao poslužiti povjesničarima pri istraživanju povijesti Habsburške Monarhije ili Vojne krajine. Što se tiče određenja vrste tog dnevnika s obzirom na tematsku razinu, Ivacićev je dnevnik povijesni dnevnik, a Sablić Tomić navodi kako postoji podvrsta povijesnih dnevnika nazvana *ratni dnevnici* u kojima subjekt nastoji opisati ratne događaje. (Sablić Tomić, 2002: 127) Ivacić u svojim pjesmama, odnosno *pismama*, donosi opise odlaska slavonskih vojnika na ratište te osjećaje vjernosti Habsburškoj Monarhiji, ali i pripadnosti Slavoniji:

(...) Kakosmose mi rastali,
Mlogog Sèrže isad Xalli,
Jer Rodbinũ nashũ ostavismo,
S piemontem idemose borit,
Nebil mogli Dũshmanina dobit,
I iz nashe Zemlje izterati,
Ū njegovũ natrag proterati,
Boxe milli i milla Mario,
Mlogũtisi Maikũ ũzwilio,
Vernũ Ljũbũ i sitnũ Dicsizũ,
Jer General =jest Jũnak ũ bojũ,
On nexali Kervzũ prolit
swojũ,
Wech on xeli jednochse sastati,
Dũshmanina Voiskom rasterati,
Switloj Krũni zarskoj ũgoditi,
Njoj za Ljũbav svũ Kervzũ proliti,
Mi nechemo ostavit Barjaka,
Jersmo rada dase povratimo,
I da Barjak natrag dopratimo,

²⁴ Isto, str. 50.

Na sred Plaža Winkovaža
I wolimo Xivot izgūbiti,
Nek Dūshmanom Barjaka
pridati. (...) ²⁵

Također, Ivacić pjesmom *Pisma od Jūnaka Dècze Slavonie Godine Hiljadū Osam Stotin= cse derdeset i osam!* donosi opis stanja u Habsburškoj Monarhiji, tj. na ratištu u Italiji gdje je Joseph Radetzky, austrijski feldmaršal predvodio habsburšku vojsku u gušenju talijanskog ustanka:

Kada bishe na 6^{to}g Aprilla,
Al Piemont zbilja bash marshira,
Pravo ide pod Weronū Grada.
I: zadade velikoga Jada.
To opazi Rade Generalū,
Tiho Wojskū Zapovid izdaje,
Slavonio Dižo moja draga,
Sad pužajte kako koji oche,
Dānam ū Grad on ūnichi neche.
Wi Katane moji Gavalirū,
Sad tercsite Gradū na Kapiū,
A wi Dižo mladi Kanioniri,
Sad pūžajte velikim Topovim,
Al Piemont lexe po dolovi,
Tu silnamū izginūla Voiska,
Jer pomaxe nami draga Gospa
Tūse mloga Bracha Kerv prolila,
Jer i nashi mlogo izginishe (...) ²⁶

Ivacićev se dnevnik na temelju analiziranih dnevničkih obilježja koje ima, kao što su poštivanje kronologije kalendara, opis vlastitog iskustva, pozicija dnevničkog subjekta i tematski okvir, može promatrati kao povijesni i ratni dnevnik. Nadalje, prijepis Ivacićevog dnevnika nije u cijelosti objavljen, što ostavlja prostora za daljnja povijesna, etnografska i lingvistička istraživanja. Kao što Juzbašić u časopisu *Hrašće* piše:

²⁵ Isto, str. 41.

²⁶ Isto, str. 53.

Dosad nije istražen i objavljen dio rukopisa pisan na njemačkom jeziku. Kad se i to jednom učini, dobit će se cjelovita slika o ovom zanimljivom hrvatskom ratniku koji je i u onim teškim ratnim vremenima pronašao volje i vremena zapisati ponešto od onoga što je vidio ili o čemu je i sam razmišljao. (Juzbašić, 2007: 37)

4.4. Mato Ivacić

Idući se Ivacić koji je dio svog života posvetio pisanju dnevnika zvao Mato. Kako kazivačica Komesarović Krčelić svjedoči, on je jedan dio svoga života proveo i u Osijeku:

Mato je stariji brat moga djeda. Pošto je zadruga Ivacić bila imućna, oni su njega poslali u školu. Završio je gimnaziju u Vinkovcima, zatim je upis'o učiteljsku školu u Osijeku. Kroz to vrijeme, on je vodio dnevnik svog života u Osijeku, ne znam, odnos sa svojim prijateljima, sa profesorima... Opisuje gdje je iš'o u kakvo ovaj... Kakvu kazališnu predstavu je posjetio, ne znam... Uglavnom, jako lijepo opisuje sva ta događanja, evo sve to što je on proživljav'o. Tijekom školovanja on dobiva tuberkulozu i on u tom dnevniku se dosta bavi i sa tom svojom bolešću, vodi čak i evidenciju kad je im'o temperaturu i šta je šta ja znam... Uglavnom, kroz taj dnevnik opisuje i borbu sa tom bolešću. Mato je 1923. godine završio u Osijeku tu učiteljsku preparandiju, kak' je onda bilo i dobiva mjesto u Dalmaciji, međutim u međuvremenu umire tako da nikad nije radio kao učitelj.²⁷

Što se tiče obiteljske povezanosti Elliasa i Mate Ivacića, Komesarović Krčelić objašnjava njihovo krvno srodstvo: „Ellias je zapravo pramdjed Mati Ivaciću. Znači Ellias je im'o sina Marijana, Marijan je im'o Luku, a Luka je im'o Matu.“²⁸ Ta je obiteljska loza odnosno linija shematski prikazana u knjizi *Dnevnik Mate Ivacića* na pretposljednjoj stranici. Također, treba napomenuti kako su autori Juzbašić i Krčelić u knjizi *Ilija Ivacić - Ratni dnevnik (1848. - 1851.)* pogrešno naveli kako Ellias nije imao nasljednika, što je uvidom u matične knjige župe Drenovci potvrđeno kao netočno.²⁹ Matin su život u knjizi *Dnevnik Mate Ivacića* proučavali Martina Kelava i Ivan Lučić. Rođen 17. rujna 1900. godine u Drenovcima, Mato je svoje obrazovanje započeo upravo u *srcu Cveľferije*, a nakon završetka Niže pučke škole u Drenovcima, odlazi u Vinkovce gdje upisuje i završava Kraljevsku veliku gimnaziju 1916./17. godine. Ivacić svoje obrazovanje

²⁷ Prema kazivačici I. K. K., u Drenovcima, 17. 4. 2024.

²⁸ Isto.

²⁹ Ellias Ivacić je u braku s Mariom Jakobovacz (Jakobovac) dobio sina Marjanusa (Marjana) Marjan je rođen 14. travnja 1840. godine // Matica rođenih Župe Drenovci za 1840., str. 677. Dostupno na: <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-L99X-PJ3J?i=592&wc=9R2Z-DP8%3A391644801%2C392007701%2C392008001&cc=2040054> (8. 5. 2024.)

nastavlja u Osijeku gdje 1917. godine upisuje prvi tečaj Kraljevske učiteljske škole, a četvrti tečaj završava 1923. godine i dobiva zvanje učitelja. (Kelava, Lučić, 2022: 7-48) Prema kazivačici Krčelić Komesarović, Ivacić je po završetku školovanja trebao početi raditi: „ Po završetku škole, on dobiva posao u Dalmaciji. Međutim, tuberkuloza je toliko uznapredovala da on u međuvremenu umire.“³⁰ Mato Ivacić umro je sa svojih nepunih 24 godine života od tuberkuloze 13. rujna 1924. godine u Drenovcima, ostavivši iza sebe pismeni trag – svoj dnevnik.

4.5. Dnevnik Mate Ivacića

Poput Elliasovog, ni *Matin* dnevnik ne sadrži naslov, ali se taj naslov svojim odsustvom sam nameće. Naime, Mato unutar dnevnika više puta ostavlja svoj potpis te opisuje različite događaje, iskustva i osjećaje koje proživljava. *Matin* se dnevnik sastoji od 40 stranica, od kojih je posljednja stranica oštećena i nije poznato je li to uistinu posljednje što je Mato zapisao, a s obzirom na oštećenje, nije moguće pročitati cijeli tekst. Također, kako Kelava i Lučić nisu objavili prijepis *Matinog* dnevnika unutar knjige *Dnevnik Mate Ivacića*, za potrebe je ovog diplomskog rada izrađen prijepis tog dnevnika koji se donosi kao prilog na kraju diplomskog rada.

Prvi je dnevnički zapis Mato započeo najavom pisanja, a završava ga potpisom:

Današnji danom počimljem pisati ovu

knjižicu, da mi bude uspomena i pouka u
budućem životu. Došlo mi je u glavu, neznam
ni sam zašto, da ju pišem, i to sam učinio
U njoj ću pisati što je važnije u pojedinim
danima dogodilo počam od polaska III. tečaja

I. „Više šuti, a manje govori“ (Drži kao
praktično načelo) *Ivacić*³¹

U tom zapisu Mato navodi razlog pisanja dnevnika, odnosno *knjižice* te objašnjava što planira zapisivati u njega, otkrivajući pritom da polazi treći tečaj i zapisujući prvo praktično načelo, o čemu će kasnije u radu biti više govora. Kad je riječ o dnevničkom subjektu, autor dnevnika koristi isključivo prvo lice jednine, što sugerira identičnost pripovjedača i glavnog lika.

³⁰ Prema kazivačici I. K. K., u Drenovcima, 17. 4. 2024.

³¹ Ivacić, Mato. *Dnevnik*. str. 1.

Osim uporabe gramatičkog lica, autor dnevnika potpisom ovjerava svoj identitet, a to čini 43 puta, od kojih samo jednom uz prezime zapisuje i svoje ime³². S obzirom na to da se u početku tog dnevnika navode razlozi pisanja dnevnika i najavljuje tematski okvir pisanja, može se zaključiti kako se pripovjedač ponaša kao autor, što prema Lejeuneu označava autobiografski sporazum, tj. identičnost imena autora, pripovjedača i glavnog lika. (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 216) Lejeune za autobiografski sporazum navodi: „...lik nema imena u pripovjednom tekstu, ali je autor u početnom sporazumu izjavio da je identičan pripovjedaču (dakle i liku, jer je riječ o autodijegetskom pripovjednom tekstu).“ (Lejeune, 1975, prema Milanja, 1999: 219) Mato u dnevniku opisuje svoje putovanje od *kuće* do Osijeka krajem kolovoza 1919. godine. Početkom rujna, Mato zapisuje:

3. IX. Trebala početi škola, ali nije. Čitali disciplin.
red poslije toga cijelo dopodne sjedio u parku
poslijepodne kod kuće. Dosadno je. Uradio
sam oko 5h što nisam smio. (...)³³

Mato ne samo da zapisuje što se kad dogodilo, već se on i ispovijeda, osobito kad piše kako je uradio nešto što nije smio. Takva izjava sugerira da je riječ o nečemu zabranjenom, lošem ili pak o nečemu nemoralnom, sramotnom. Što je točno Mato učinio nemoguće je sa sigurnošću utvrditi, ali je tu radnju ponovio još pet puta, gotovo svaki puta zapisujući kako je učinio nešto što nije smio, tj. jednom ističe: „Naveče su krunili kukuruz. A kod mene se opet neugodna posljedica navike ponovila“.³⁴ Također, Mato zapisuje: „Zgriješih jutros i zakle se vjerom da to više učiniti neću“³⁵, a tu zakletvu završava nepotpunim potpisom „Iva“, čime se naglašava ozbiljnost Ivacićeve zakletve. Nadalje, Mato često opisuje svoje studentske obaveze, osobito koliko toga ima za učiti i je li učio. Tako 11. rujna 1919. po prvi puta najavljuje da će učiti: „Sad ću malo da otpočnem učit. Nisam učio ništ“³⁶, a 19. rujna navodi: „Poslije ručka sam htio učit ali sam slabo što učio“³⁷. Prvo je usmeno ispitivanje Mati bilo ono iz pedagogije: „U školi sam govorio pedagoju pa znao sam valda sam 3 dobar“³⁸, a sutradan, 20. rujna, trebao je učiti vjeronauk: „Usto sam u 6h

³² Isto, str. 30.

³³ Isto, str. 1.

³⁴ Isto, str. 20.

³⁵ Isto, str. 31.

³⁶ Isto, str. 6.

³⁷ Isto, str. 8.

³⁸ Isto.

da učim Vjeronauk al nisam učio.“³⁹ Nadalje, da je Mato imao brige poput mnogih današnjih učenika svjedoči zapis datiran 2. listopada 1919.:

Usto sam i iza slatka sna pošo u školu cijelo
me vrijeme bilo stra što će reći Babić i zadnji
sat sam se ispričavo da mi je majka bila bolesna
badava dobrih 9h neispričani. (...) ⁴⁰

Mati nije bilo nepoznato ni *markiranje*, tj. bijeg s nastave: „1. h sam bio u školi bio je Joza, a drugi sat sam uteko jer sam mislio da će doć ćaća, pa da će bit matematika“⁴¹, a tog istog dana Mato bilježi kako ništa nije učio. Idućeg je dana Mato zapisao: „Usto sam u ½ 6h učio sam pedagogiju, ali sam površno naučio. Sreća nisam govorio.“⁴² Mato se ponovno uzda u sreću 8. listopada: „Učio sam vjeronauk ali ga svega nisam naučio srećom nisam ni odgovaro.“⁴³ Da je Mato bio ne baš tako marljiv učenik, odnosno student, potvrđuju dva njegova dnevnička zapisa:

17.X. U jutru sam usto u 6h pa sam učio peda
gogiju, ali je nisam naučio, bio sam na ovo
jutro glup. Nisam govorio ništa. Danas sam moro
ići malo svirat. Onda imam puno zemljopisa
za učit uz oto vjeronauk, pa još k'tomu pedagogiju
bome sutra je kritičan dan. Ujutro ću u 5h auf.

Danas je dadin imendan, zaboravio sam
18.X. Anđeo čuvar probudio me u 5h učio sam
zemljopis i pedagogiju ali u školi nisam ništ
odgovarao. Joza je pito i dero se. Po podne sam
studiro pedagogiju i piso Čito sam „Montepen“⁴⁴

Mato zapisuje kako priželjkuje da nema škole: „E baš bi bilo dobro da sutra nema škole jer nisam ništ naučio a još se pogovara da će doći nadzornik.“⁴⁵ Također, Mato bilježi još jedan trenutak kad ga je sreća poslužila: „. Čaća me prozvo matematiku ali uto je zvonilo.“⁴⁶ O svojim

³⁹ Isto.

⁴⁰ Isto, str. 11.

⁴¹ Isto, str. 12.

⁴² Isto.

⁴³ Isto.

⁴⁴ Isto, str. 14.

⁴⁵ Isto, str. 18.

⁴⁶ Isto, str. 22.

učiteljima Mato zapisuje: „(...) mi je Kendel komičan, a Magjer mrzak“⁴⁷ te za učitelja Mađera dodaje: „(...) ali kad smo ugledali „Mađera pjesnika“ sve nas groznica nas uvatila“.⁴⁸ Za učitelja je Kendela Mato zapisao: „Kendel mi reče da ću plakati na koncu godine (jer sam se naime smio njegovom tumačenju)“⁴⁹, a osim toga pripisuje mu „epitet“ *ludi*: „Danas me pito ludi Kendel Geologiju pa znao sam dost dobro.“⁵⁰ Slično opisuje i učitelja Babića:

(...) U jutro moram učiti
povjest. Ludi i rabijatni srbofil Babić će da pita

21. X. 1919. Danas nisam znao povjest. Babić je zjao
i dero se, ali kod njega ne može nitko
znati. (...) ⁵¹

Kad nije učio, a to je prema Matinim dnevničkim zapisima bilo često, onda je posjećivao kina, kazalište, čitao knjige, šetao Osijekom, išao na piće, kartao se, gledao utakmice itd. Prvi je film o kojem Mato piše *Prababa*: „Sinoć sam bio u kinu prikazivala se „Prababa“ prava glupost ljut sam što sam išo.“⁵², a literatura koju Mato čita je: *Crvena udovica*⁵³, *Geraldova ženidba*⁵⁴, *Čovjek s voštanim kopovima*⁵⁵, *Leonardo da Vinci*⁵⁶, *Zločin u Orčivalu*⁵⁷, *Obzor*⁵⁸, *Obrana*⁵⁹, *Vestalka*⁶⁰ i *Vinetu*⁶¹. Što se tiče filmova koje Ivacić gleda, on navodi njihove naslove, pa je tako gledao *Mokal na Habsburškom dvoru*⁶², *Zavjet čistoće*⁶³, *Krivnja H Porta*⁶⁴, *Južna zvijezda*⁶⁵, *Veritas Vincit*⁶⁶ i *Leptirić*⁶⁷, a jedini komentar daje za film *Put oko zemlje u 80 dana*: Po podne sam bio išo u gornji grad po onom vjetru i kiši u kino ali ne kajem se bilo je jako lijepo“⁶⁸. Što se

⁴⁷ Isto, str. 3.

⁴⁸ Isto.

⁴⁹ Isto, str. 9.

⁵⁰ Isto, str. 12.

⁵¹ Isto, str. 15.

⁵² Isto, str. 2.

⁵³ Isto, str. 12.

⁵⁴ Isto, str. 13.

⁵⁵ Isto, str. 14.

⁵⁶ Isto, str. 15.

⁵⁷ Isto, str. 16.

⁵⁸ Isto, str. 17.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Isto, str. 35.

⁶¹ Isto, str. 37.

⁶² Isto, str. 20.

⁶³ Isto, str. 22.

⁶⁴ Isto, str. 25.

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ Isto, str. 27.

⁶⁷ Isto, str. 28.

⁶⁸ Isto, str. 17.

tiče Matinih posjeta kazalištu, predstave koje navodi su: *Škrtac*⁶⁹, *Ružin Ferante*⁷⁰, *Hofmanove priče*⁷¹, *Graničari*⁷², *Nioba*, *U okviru zakona*, *Pustinjakovo zvono*, *Domišljati Anatol*⁷³, opera *U Dolini*⁷⁴, ruska drama *Moloh*⁷⁵ i *Osloboditelji*⁷⁶. Za predstavu *Nioba* Ivacić navodi da je „zgodna stvar“⁷⁷, *U okviru zakona* mu se „dopada (...) dosta“⁷⁸, a za *Pustinjakovo zvono* piše da je „sjajan komad“⁷⁹. Mato često spominje sviranje i tambure, kupuje žice za tamburu i piše kako će se možda upisati u tamburaše⁸⁰. Nekoliko puta navodi kako je svirao, nekad sam, a nekad u društvu. Također, dok se bori s tuberkulozom, on piše: „Mislim na II. polugodište i tamburu u preparandiji“⁸¹. Ivacić opisuje i crkveni god svojih Drenovaca:

29/X. Danas je Mjolje. Vašar je dosto velik
mogo bi ga opisivat, ali sam sada
lijen pisat i nezgodno mi je, pa
ne ću. Moram dalje, jer pa zbilja moram
priznat, da sam slab svladavati svoju narav
Dakle hodo sam okolo bio sam sa Žužićem
čak i u crkvi. Na ručku nije nas
bilo baš puno. Bio je prijatelj iz Šida
Poslije podne sam odo po vašaru malo sa Tunjom,
malo sa Emilom i sa Icom. Naveče sam se vozo
na ringišpilu sa Evom (počimaljom) s prijom iz Ivankova
sa Sekicom itd. odo sam do 11h. –
Vašar je prošo mirno bio je dosta velik
Tu večer (a to sam sazno tek poslije podne bio je
izboden i istučen jedan Šiđanin –⁸²

⁶⁹ Isto, str. 14.

⁷⁰ Isto, str. 15.

⁷¹ Isto, str. 16.

⁷² Isto, str. 17.

⁷³ Isto, str. 21.

⁷⁴ Isto, str. 22.

⁷⁵ Isto, str. 24.

⁷⁶ Isto, str. 28.

⁷⁷ Isto, str. 19.

⁷⁸ Isto, str. 20.

⁷⁹ Isto.

⁸⁰ Isto, str. 15.

⁸¹ Isto, str. 38.

⁸² Isto, str. 10.

Mato je bio izrazito društven, a nekoliko puta spominje prijatelja Jekija, pa tako na prvoj stranici dnevnika navodi: „S Jekijem 3 čaše pive pio u pivari drugog se ne sjećam“⁸³. Ivacić spominje i što mu je Jeky učinio, podcrtavajući dio teksta: „Poslije škole Jeky mi sakrio kapu, neću zaboravit.⁸⁴“ Na taj način, Ivacić iskazuje koliko ga je taj Jekyjev čin razljutio i podcrtavanjem označava napomenu, tj. podsjetnik samom sebi. Nadalje, Mato 15. rujna 1919. bilježi svađu s Jekyjem: „Taj dan sam se posvadio s Jekyom radi Hospitovanja.⁸⁵“ Njihovog se odnosa dotiče i 18. rujna kad piše: „Jeky neće nikako da se pomiri.⁸⁶“ Da ga je ta svađa uznemirila, Mato potvrđuje kad piše:

(...) Jeky reko da može bit bez
mene. Ja moram priznati da sam pritom bio glup,
jer sam se ponašo slabo. tj. mogao sam drugačije, al'
kad je taki baš mi ne treba. (...) ⁸⁷

Ipak, Mato i Jeky se uspijevaju pomiriti, što Mato sugerira kad piše: „Popodne sam piso Jeky Smičić Gotlibović Hospitovanje“⁸⁸, a potvrđuje izjavom: „Pod risanjem smo se smijali ja i Jeky sa Mirom Šaban“⁸⁹. Osim s Jekyjem, Mato spominje Maleta, Duha, Obrada, Marka, Franju, Zeca, Icu, Tunju, Flurija, Tadiju i dr. Također, spominje kako je putovao s Leskovarom:

Krenuli smo u 9h iz Vinkovaca te
sam čito. Uzeo sam kartu za Vrbanju, skinio sam
se na Drenovaca. Sa Leskovarom sam došo do
kuće pripovjedajuć.⁹⁰

Leskovar kojeg Mato spominje nije hrvatski književnik Janko, već njegov sin, a to potvrđuje kazivačica Komesarović Krčelić: „Taj je Leskovar kojeg Mato spominje sin književnika Janka Leskovara, a bio je oženjen sa Macom Nasurović. Osobno te ljude ne poznajem, al' mi je mama pričala o njima.“⁹¹ Mato spominje i Macu Nasurović, kao i Anu, koje ga posjećuju u Osijeku:

Došla Maca i Ana Nasrova. Odveo

⁸³ Isto, str. 1.

⁸⁴ Isto, str. 6.

⁸⁵ Isto, str. 7.

⁸⁶ Isto, str. 8.

⁸⁷ Isto, str. 9.

⁸⁸ Isto, str. 12.

⁸⁹ Isto, str. 13.

⁹⁰ Isto, str. 9.

⁹¹ Prema kazivačici I. K. K., u Drenovcima, 17. 4. 2024.

sam ih u Sremski podrum popopili
smo čašu piva i ja onda pješke kući
baš sam se oznojio. Poslije podne sam
š njima pogledo sokolsku vježbu. Zatim
sam ji malo ispratio na kolodvor, i natrag
se vratio te gledao sokolsku vježbu.⁹²

O svom ljubavnom životu Mato ne otkriva ništa, ali navodi što misli o ženama: „Ženske su vrazi ali ipak zaokupe čovjeku dušu ali priznajem da požuda igra veliku ulogu.“⁹³ Da je Mato bio željan društva svjedoči njegov zapis od 15. rujna 1919. u kojem opisuje svoje nezadovoljstvo, depresiju i usamljenost:

Tjelesno je moje stanje slabo. Duševno
isto naime 20 počima „Tancšul“ jer nemogu
ići nemam odijela. Zatim je sokol ja ne
idem it.d. ja nikud ne tako je valda Bog
odredio da sam svuda skoro zadnji, niti me tko
kupi niti me tko treba, osim kad treba što pokazat
i kako što. Bože pomози me ti ne ostavi Valda će to proći⁹⁴

Svoju humorističnu stranu Mato donosi više puta u dnevniku, a posebno se ističe njegov zapis od 30. rujna 1919.: „Jutros sam malo kasnije usto, a možda bi i kasnije da me nije dupe poteralo.“⁹⁵ Istog je dana zapisao kako nekad ne primjećuje ništa oko sebe:

(...) Na vlaku bila i
Sekica baš mi krivo što nisam s njom divanio
a veli Mirko da me je vikala, uopće više put
sam tako blesast, da ne vidim ništa oko sebe.⁹⁶

Nadalje, Mato zapisuje koliko novaca troši i na što, a kad sav novac potroši zapisuje:

Kod kuće ova dva dana gospoja bi mogla malo
više kuhat. Nemam novaca pa nemam ništ.
Ja mogu ni istinu reći da nisam niti lumpo

⁹² Ivacić, Mato, Op. cit., str. 4.

⁹³ Isto, str. 17.

⁹⁴ Isto, str. 7.

⁹⁵ Isto, str. 11.

⁹⁶ Isto.

a niti sam rasipnik a ipak nemam nikad novaca
a već sam i dužan 103K Samo nek Bog pomogne!⁹⁷

Što se tiče Matinih vjerskih uvjerenja, on se često poziva na svoju vjeru, osobito kad je u nekoj nevolji ili problemu, a to najčešće bude zbog neučenja ili bolesti:

Morali ići kod
doktora jer osjećam plućni katar što ću
kad sam slab – nemogu se prepustiti samo
milosti božjoj treba da i sam si pomognem
pa će mi i Bog pomoć – Daj Bože! –⁹⁸

Također, Mato navodi nekoliko situacija kad se u društvu raspravljalo o vjeri:

Naveče sam htjeo ići na utakmicu ali sam išo u
park tu je Sonefeld govorio da nema Boga, da
nema slobodne volje it.d, Strašno je što on govori
jer on kaže svuda dokaze Sve su mi misli tim zaokuplje⁹⁹

Iduću je takvu situaciju zapisao 7. studenog 1919.:

Po podne sam bio s Viktorinom
Svirali smo. Feuri mi platio 2dl vina. Bože pomози
mi u toj tami svijeta, jer naš mu je malen a
hoće da zna. Rekli su da je u početku bila tvar a
da je se postepeno razvila ja sam reko a odakle ta stvar
oni su rekli a odakle Bog. Sv. pismo kaže naš je um
malen ali njima to nesmijem reći –
Sonefeld je to pripovjedo i još o svaćem. O spiritizmu
je govorio. A Sudić je kazivo kako se to radi.
Sad zbilja treba pomoći i milosti Božje da čovjek
ne izgubi vjeru a ako to izgubi onda Amen!¹⁰⁰

Mato često promišlja o vjeri, a u svoj dnevnik upisuje tzv. *praktična načela*, kao upute za svakodnevni život:

⁹⁷ Isto, str. 18.

⁹⁸ Isto, str. 24.

⁹⁹ Isto, str. 9.

¹⁰⁰ Isto, str. 18. – 19.

1. I. „Više šuti, a manje govori“ (Drži kao praktično načelo)¹⁰¹
2. II. Praktično načelo: Čini drugom dobro i u tom uživaj, ako ne možeš to, bar ne čini drugom zlo!¹⁰²
3. III. Praktično načelo: Što si doznao ili što znaš, to ne idi odmah svuda trubiti, nego reci istom ako je potrebno.¹⁰³
4. Praktično načelo: Nestidi se svojih djela, ali misli što činiš. Riječ svoju ne opozovi ali pazi što govoriš.¹⁰⁴
5. P. načelo: Bezvjere nema života.¹⁰⁵
6. „Uvijek budi hladnokrvan.“ prak. načelo¹⁰⁶
7. Pohlepa za tuđim uzrok je svemu zlu na svijetu Ako hoćeš da budeš sretan nastoj, da svaki dan nekog razveseliš i koliko možeš usrećiš. ---¹⁰⁷

Jedino praktično načelo koje Mato objašnjava ono o vjeri, tj. 5. načelo, što naglašava koliko je bio religiozan:

(...) Čovjek
 gledajući sadanji svijet ako nema jako čvrste
 vjere otpast će od Boga. Ja priznajem da
 mi Bog u svemu pomaže, a zato se i dalje
 uzdam da će mi sve molbe uslišati.¹⁰⁸

Da je Mato imao planove za budućnost dokazuje njegov zapis: „Zamislilo sam si ovu osnovu: „Kad svršim učiteljsku školu (ako Bog da) bit ću 2 g. učitelj kad položim definitivno (___) Mislim ići učiti višu pedagogiju.“ Taj dio dnevničkog teksta naglašava tragičnost Matinog života koji je prekinut u njegovoj nepunoj 24. godini. Nadalje, Matin dnevnik gotovo uvijek prati kalendarsku kronologiju, pa je tako Matina najranija datacija 28. kolovoza 1919., a posljednja 15. ožujka 1922. godine. Jedino je mjesto u tekstu gdje Mato krši kalendarsku kronologiju na prvoj stranici kad ispred najave teksta piše dataciju „Osijek, 3. rujna 1919.“, što pretpostavlja to da je Mato posljednjih nekoliko dana kolovoza, kao i 1. te 2. rujna, napisao upravo 3. rujna, želeći pratiti događaje koji su prethodili datumu početka pisanja dnevnika. Također, prvo veće nebilježenje

¹⁰¹ Isto, str. 1.

¹⁰² Isto, str. 6.

¹⁰³ Isto, str. 7.

¹⁰⁴ Isto, str. 18.

¹⁰⁵ Isto, str. 20.

¹⁰⁶ Isto, str. 22.

¹⁰⁷ Isto, str. 38.

¹⁰⁸ Isto, str. 20.

Mato čini u božićnom tjednu 1919. godine, a to objašnjava: „Dnevnik nisam uzimo u ruke jer mi kod kuće nije zabavno pisat ga.“¹⁰⁹ Osim toga, u pisanju ga sprječava i bolest, zbog koje razmaci između dnevničkog bilježenja postaju sve učestaliji i duži.

S obzirom na dnevnička obilježja koja taj tekst sadrži, može se zaključiti kako je Matina bilježnica uistinu dnevnik, a Mato unutar teksta to potvrđuje u dva navrata – nazivajući bilježnicu dnevnikom:

Ja pišem ovaj
dnevnik da znam kako sam dane
provodio kad sam bio đak ali to su
samo pojedini čini, ali šta svašta
se još događa nam a u duši to
ove niti je moguće napisat niti
ima vremena a niti papira.¹¹⁰

Što se tiče određivanja vrste tog dnevnika, riječ je o privatnom dnevniku koji opisuje iskustva koja Mato proživljava u, kako to naziva Sablić Tomić, *privatnim prostorima*¹¹¹. Te prostore čine njegovi prijatelji, obitelj, profesori, kolege iz Učiteljske škole te odnosi sa svim navedenim skupinama ljudi, njegovi afiniteti, školske obaveze, razmišljanja i osjećaji. Opisom osjećaja, iznošenjem intimnih detalja i privatnih trenutaka, dnevnički subjekt kreira autoportret koji pak, vrlo vjerojatno, nije stvaran kako bi se u jednom trenutku objavio, međutim, on doprinosi obogaćivanju cvelferskog književnog korpusa.

¹⁰⁹ Isto, str. 26.

¹¹⁰ Isto, str. 16.

¹¹¹ Sablić Tomić, Helena. *Intimno i javno*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2002., str. 108.

5. Zaključak

U ovom se radu pristupilo analizi dnevnika cvelferskih autora Ilije i Mate Ivacića. Za oba je dnevnika zaključeno kako uistinu jesu dnevnicima. Ilijin je dnevnik stariji od Matinog, a osim po grafiji, razlikuje se i po uporabi gramatičkog lica, tematskom i povijesnom okviru, opisima vlastitog iskustva, zapisivanju datacije itd. Ilijin je dnevnik vrsta povijesnog dnevnika, a može se promatrati i kao ratni dnevnik, što je podvrsta povijesnog dnevnika. S druge strane, Matin je dnevnik po vrsti dnevničkog teksta privatni dnevnik, a to se potvrđuje Matinim zapisima o intimnim stanjima, osjećajima, odnosima s obitelji i prijateljima, afinitetima te načelima kojima se želi voditi u životu. Osim toga, Mato zapisuje i svoje privatne misli te planove za budućnost.

U oba se dnevnika koriste hrvatski i njemački jezik, ali se dijelovi pisani na njemačkom jeziku ne prikazuju u analizi jer ih je bilo nemoguće sa sigurnošću potvrditi kao ispravno iščitane tj. prepisane. Također, oba dnevnika sadrže potpise autora te motive religioznosti. Nadalje, Ilija u svom dnevniku najčešće koristi treće lice množine, a u nekoliko navrata i prvo lice jednine. Tematski, njegov dnevnik donosi molitve, što sugerira njegovu pobožnost, kao i opis ratnih zbivanja u kojima je sudjelovao kao vojnik Habsburške Monarhije s područja Vojne krajine. Također, Ilija zapisuje pjesnički tekst drugog književnika, Mate Topalovića, te ga prilagođava. Zapisi datacija u Ilijinom se dnevniku nalaze na dnu pojedinog dnevničkog unosa, pa se djelomično može pratiti njegov ratni put po Italiji. Kad je riječ o Mati, on u svom dnevniku koristi isključivo prvo lice jednine, a tematski je okvir njegova pisanja vezan za odnose s obitelji i prijateljima, školske obaveze, osobne interese i afinitete, religioznost te intimna stanja kroz koja prolazi. Mato datacije u dnevniku bilježi na samom početku pojedinog dnevničkog zapisa. Osim toga, dnevnički subjekt tog dnevnika obrazlaže namjeru pisanja dnevnika te u dva navrata cjelokupni tekst naziva dnevnikom.

Prema navedenom, vidljivo je kako su oba teksta dnevnička te se ovim radom preporučuju za novija izdanja Cvelferice kako bi se već bogat književni korpus Cvelferije proširio i na taj način potvrdila izjava koju zapisuju Jukić i Rem: „*Cvelferice*, stoga, osim što podsjećaju na poznate cvelferske autore, posebno upozoravaju na neotkrivena cvelferska blaga!“ (Jukić, Rem, 2017a: 54)

6. Literatura

Predmetna

1. Ivacić, Ilija. *Dnevnik*. Prijepis izrađen 27. travnja 2024.
2. Juzbašić, Vinko i Krčelić, Stjepan Tomislav, prir. (2004.) *Ilija Ivacić - Ratni dnevnik (1848 – 1851.)*. Bošnjaci, vlastita naklada

Posebna

1. Ćosić Bukvin, Ivica. (2004.) *Špenzle na strike*. Vrbanja, vlastita naklada
2. Jukić, Sanja, Rem, Goran. (2017. a) *Cvelferica, ispod sto jata vrana i između sto njiva. Poezija i metapismo*. Cvelferija/Osijek: Udruga Duhovno hrašće, Ogranak DHK slavonsko-baranjsko-srijemski
3. Jukić, Sanja. Pšihistal, Ružica. Rem, Goran. Trojan, Ivan. (2015.) *Cvelferica, Panonizam, pismo književnosti i kulture. Projekt*. Cvelferija/Osijek: Udruga Duhovno hrašće, Ogranak DHK slavonsko-baranjsko-srijemski
4. Jukić, Sanja. Rem, Goran. (2017. b) *Cvelferica, ili jedan je Cvelfer tjedan-dva ranije sanjao. Proza*. Cvelferija/Osijek: Udruga Duhovno hrašće, Ogranak DHK slavonsko-baranjsko-srijemski
5. Jukić, Sanja. Rem, Goran. Pšihistal, Ružica. Trojan, Ivan. (2018.) *Sinegdoha hrvatske književnosti, znanosti i kulture, cvelferski tekstualni korpus*, Osijek : Filozofski fakultet u Osijeku
6. Juzbašić, Vinko. (2007.) „Drenovčanin Ilija Ivacić“, *Hrašće*, vol. XI (32), 33-37
Dostupno na:
<https://library.foi.hr/dbook/cas.php?B=1&item=S01002&godina=2007&broj=00032&page=33> Pristupljeno 8. 5. 2024.
7. Kelava, Martina. Lučić, Ivan. (2022.) *Dnevnik Mate Ivacića*. Drenovci: Muzej Cvelferije
8. Krčelić, Vlatka. (2021.) *Cvelferistika pjesama i priča Marijana Ivacića Matkova*, završni rad. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku
9. Pšihistal, Ružica. Rem, Goran. (2017.) *Cvelferica, žena se opremi u bilo, stavi žari i ajd. Tradicijsko pismo*. Cvelferija/Osijek: Udruga Duhovno hrašće, Ogranak DHK slavonsko-baranjsko-srijemski
10. Rakovac, Dragutin i Vukotinović, Ljudevit, ur. (1842.) *Pěšmarica. Sbirka I. Pěšme domorodne*. Zagreb: K. p. ilir. nar. tiskarnica Dra. Ljudevita Gaja Dostupno na:

<https://books.google.hr/books?id=ep9bAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=hr#v=onepage&q&f=false> Pristupljeno 7. 5. 2024.

11. *Sveto Pismo Starog i Novog zavjeta*, (2008.) Zagreb: Kršćanska sadašnjost
12. Trojan Ivan, Goran Rem. (2017.). *Cvelferica, ili su to trnci kakve samo neizvjesnost i iščekivanje mogu proizvesti. Drama*. Cvelferija/Osijek: Udruga Duhovno hrašće, Ogranak DHK slavonsko-baranjsko-srijemski

Opća

1. Badurina, L. (2012). *Hrvatski slovopis i pravopis u predstandardizacijskome razdoblju*. // Povijest hrvatskoga jezika / Književnost i kultura devedesetih, Mićanović, Krešimir (ur.). Zagreb: Zagrebačka slavistička škola, str. 65-96
2. Lejeune, Phillipe (1979) .Milana, Cvjetko. 1999. *Autor, pripovjedač, lik*. Osijek: Svjetla grada, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
3. Sablić Tomić, Helena. (2002.) *Intimno i javno –suvremena hrvatska autobiografska proza*, Zagreb: Ljevak
4. Solar, Milivoj. (2005.) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
5. Velčić, Mirna. (1991.) *Otisak priče: intertekstualno proučavanje autobiografije*. Zagreb: August Cesarec
6. Zlatar, Andrea. (1998.) *Autobiografija u Hrvatskoj*, Zagreb: Matica Hrvatska

Internetski izvori

1. autobiografija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 22.4.2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/autobiografija>
2. Matica rođenih Župe Drenovci za 1840., str. 677. Dostupno na:
<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L99X-PJ3J?i=592&wc=9R2Z-DP8%3A391644801%2C392007701%2C392008001&cc=2040054> Pristupljeno 8. 5. 2024.

Usmeni izvori

Komesarović Krčelić, Ivanka. (1966), Drenovci, datum intervjua 17. 4. 2024. u Drenovcima.

7. Prilozi

Prijepis dnevnika Mate Ivacića

1. stranica

1919

Osijek 3. IX. 1919

Današnjim danom počimljem pisati ovu

knjižicu, da mi bude uspomena i pouka u
budućem životu. Došlo mi je u glavu, neznam
ni sam zašto, da ju pišem, i to sam učinio
U njoj ću pisati što je važnije u pojedinim
danima dogodilo počam od polaska III. tečaja

I. „Više šuti, a manje govori“ (Drži kao
praktično načelo) *Ivacić*

Dne 28. VIII. krenio sam od kuće putovao do Vinkovaca

dobro vozio se u II. r. platio 10K. tamo prenoćio

Dne 29. VIII. došao u Osijek nisam ništa radio Liječnička preg. (_ . K)

30. VIII. Upis 9K. S Jekyem 3 čaše pive pio u pivari drugog
se ne sjećam. 31. VIII. isto -----

Rujan

1. IX. „Veni sancte.“ Kupio pedagogije

2. IX. Došo Male pao na popravku išli smo
u realnu gimnaziju, ali badava. Male

tužan i žalostan vratio se kući.

3. IX. Trebala početi škola, ali nije. Čitali disciplin.
red poslije toga cijelo dopodne sjedio u parku
poslijepodne kod kuće. Dosadno je. Uradio
sam oko 5h što nisam smio. S _____

2. stranica

Pogodio se sa gazdom da plaćam
300 K mjesečno stan i opskrbu.
u stanju da od toga zla odviknem
s pomoću bozjom priučavam se odvikavat

- Dne 4. IX. Sinoć sam bio u kinu prikazivala
se „Prababa“ prava glupost ljut sam
što sam išo. Jutros sam usto u 9h sad
moram ići kupiti cipele, baš me
strah. Išao sam u gornji grad imao
sam od kuće 290K, kad došo u dućan
kod „Montaga“ bome cipele koštaju 400K.
Oho! Ja se vratim kući i tu mi gazda
reče da Luizi ima par cipela za
prodati i tako kupim cipele za 300K
mogu reći bio sam sretan, samo me
malo stra da nisu papirnate.

Poslije podne nisam radio ništa
Jauzno sam ostatak kulena i jednu jabuku
Poslije sam išo u park nisam vidio
nikoga, zatim sam popijo čašu piva
i kod kuće sjedio sa Žuletom, te
sam tom zgodom prebio nogu ovoga
stola gdi pišem zatim večerao i ošo spat.

3. stranica

Dne 5. IX. Baš sam se trgnuo od sna i pogledo
na sat bilo je pol sedam ja se obučem
i spremim, pa u školu, baš u petak.
Prva dva sata risanje risali smo neki
krst. Meni ga je nariso Turković, zatim
Njemački dolazi Kendel sa pozivom Secct
ajh! Tu nam pripovjed „Won ___ Literatur
od nekog Wulfila i Ditriha i koješta,
mi je Kendel komičan, a Magjer mrzak
Došo sam kući pa čekam ručak.
Poslije podne nisam radio do 5h ništa
sjedio do 7h sa ___ inčom u parku večero
i lego u krevet (Prepirali se o svemiru)

6. IX. U jutro usto pomolio se i u školu

1. sat „Luter“ prošlo dobro, treći sat pedago
gija, pošto je Batori otišo, to smo mislili
dobit iz pedagogije čak katihetu, ali kad
smo ugledali „Mađera pjesnika“ sve nas
groznica nas uvatila. Po podne sam
poslao za zabavnik 20K. Sreo sam se sa
Bulićem bili u konditoraju. – Pada kiša. – Grmi.

4. stranica

IX. 1919 U jutro sam išo na exortu i na misu
poslije mise sastao se s Markom čekao
sam s Markom na kolodvoru, da ne
bi moguće njegov otac došo, pa reko
možda će i meni što donet, jed put
Došla Maca i Ana Nasrova. Odveo
Nedjelja sam ih u Sremski podrum popopili
smo čašu piva i ja onda pješke kući
baš sam se oznojio. Poslije podne sam
š njima pogledo sokolsku vježbu. Zatim
sam ji malo ispratio na kolodvor, i natrag
se vratio te gleda sokolsku vježbu. Sa soko.
vj. sam se vratio malo ranije, jer valja sutra
uraniti. Večero sam patke pečene i lego.

8. IX. Danas je Mala gospa. Ja se vozim u
Aljmaš. Veseo ja. Prolazimo kroz Sarvaš i
Belo brdo kadli mene poče bolit trbu
i bolio me dok se nismo vratili. Bilo
nas je u kola 9 osoba. Iza Belog brda,
već se vidi romantični kraj više humaka
kroz koja prolazimo vide se vinogradi

5. stranica

još sa nedozrelim groždem. Bio sam u
crkvi popo je govorio švapski, pa sam se
molio. Crkva je lijepa iz vana i iz nutra.
Pjevo je neki učitelj kao jare. Tu je
„Ringišpil“, šatre, fotografi, lubenice
i kruške. Naroda ima dosta sa svih
strana. Tipična je aljmaška nošnja
sa sitnim pletivom kao i na sve strane
vezenim suknjama i iskićenim glavama
Samo mi je upalo u oči što neke imaju
na nogu zepe a neke papuče, dočim
samo pomodnije imaju ćipelice. Ima
ih par lijepi. Popio sam deci rakije da
me prođe trbobolja. Kupio sam 3 fine

kruške. Oko ½ 2h krenuli smo kući u
Sarvašu smo malo pili i krenuli kući
Kod kuće je gazda išo pecat uvatio je
do 3 kile ribe polak je dao patkama
meni je bilo žao i mislio sam da bi dada
ih pojeo da bi sve brkove oblizivo -.
Večerali smo zajedno – Rugali mi se radi visoke _ančine.

6. stranica

- 9/9. 1919 Jutros usto iza slatka sna bio u školi

do 11h. Ručali smo. Poslije podne gošla Katica
na piso sam joj brzojav i dao hrvatsku
čitanku. –
- 10/9. U školi do 11h. Tada sam čuo prvi put da ću

možda još ove godine maturirat. Naveče sam
se šeto s Tadijom i Jekyom, te sam kupio
Njemački riječnik. 4K
- 11/9. Opet sam ujutro uradio što nisam smio

Valjda ću se odučit. Bio sam u školi o 1h

Ručo sam dobro. Zadnji sat nam je Maštrović
zgodno govorio o prošlosti a karakteru Hrvata.

Sad ću malo da otpočnem učit. Nisam učio ništ

II. Praktično načelo: Čini drugom dobro i u tom uživaj, ako

ne možeš to, bar ne čini drugom zlo! - Ivacić

12/9. Do 1h škole. Kendel tumačio „Geologiju“. Pop Logiku. Poslije podne ništa samo smo ja i Duh u bili slastičani. Naveče sam se šeto Tu nam je Vučićević pripovjedo, da diploma ništ ne vrijedi te o pojmu i o pedagoškom tečaju višoj Pedagogiji.

13/9. Do 12h u školi. Ručo sam ribe. Poslije škole Jeky mi sakrio kapu, neću zaboravit.

7. stranica

III. Praktično načelo: Što si doznao ili što znaš, to ne idi odmah svuda trubiti, nego reci istom ako je potrebno.

14/IX. 1919. Ujutro sam zakasnio na exortu, bio sam na misi poslije mise u parku, zatim na ručku. poslije ručka sam malo spavo onda sam išo na utakmicu Gradanska sa Pecujskim 2:0 u korist Građanskog. Zatim sam večero i ošo spavat.

Nedjelja

15/IX. Usto sam u ½ 6. Bio sam na procesiji. Zatim došo kući. Tjelesno je moje stanje slabo. Duševno isto naime 20 počima „Tancšul“ jer nemogu ići nemam odijela. Zatim je sokol ja ne

idem it.d. ja nikud ne tako je valda Bog
odredio da sam svuda skoro zadnji, niti me tko
kupi niti me tko treba, osim kad treba što pokazat
i kako što. Bože pomози me ti ne ostavi Valda će to proći

Zamislіo sam si ovu osnovu: Kad svršim učiteljsku

školu (ako Bog da) bit ću 2 g. učitelj kad položim
definitivno(____) Mislіm іći učit višu pedagogiju.

Taj dan sam se posvadio s Jekyom radi
Hospitovanja.

16./IX. Bio sam u školi na „Hospit“ Poslije toga

8. stranica

sam sa Gotliebovićom piso Hospitovanje.

17./IX Bez novaca sam imam 2K svega i te su
traljave. U školi ništa samo što je pripovjedo
učitelj vježbaonice. Ručo sam supe i štrudla.

18./IX. Sinoć sam bio u kinu. Pripovjedo sam sa
Šeplom, Brunom i Obradom i popili smo
po čašu piva. Danas je bila švapska zadaća.
Jeky neće nikako da se pomiri. Pripovijeda
se da ćemo ove godine maturirat, neznam što bude
Išo sam svirat dan prošo u tutanj

19./IX. Jutros sam popio kavu baš dobru. U školi sam

govorio pedagoju pa znao sam valda sam 3 dobar
2. sat mjesto gramatike bilo orguljanje pa nismo htjeli ići
gore svirat a Todor se strašno ljutio. Poslije ručka
sam htio učiti ali sam slabo što učio. Išo sam t.j htio sam
ići u gornji grad ali mjesto jedne knjige kupio sam drugu
za 3K. Tjelesno stanje slabo. Već je dugo lijepo vrijeme
Danas sam dobio od Grše kartu a prekjučer od Maleta. Ivacić

20/IX Prekjučer sam od gospoje posudio 10K. Usto sam u
6h da učim Vjeronauk al nisam učio. 1. sat bio Babić
Zemljopis. Ručali smo. Neznam što da radim. Danas
se počima tancšul. 17/IX bio je moj rođendan to sam bio
zaboravio dakle mi je nastala 20 g. A ja kržljav ko kržljav
Poslije podne padala kiša ja sam sviro orgulje
sa Obradom. –

9. stranica

21/IX 1919 Ujutro sam usto u ½ 7. spremio sam se te išo na
exortu, zatim na misu. Poslije mise u park
bio je i Marko jeli smo kifli. Jeky reko da može bit bez
mene. Ja moram priznati da sam pritom bio glup,
jer sam se ponašo slabo. tj. mogao sam drugačije, al'
Nedjelja kad je taki baš mi ne treba. Imam u džepu 7 sekser
Nemam što da radim, učiti sam lijeno, ići nemam kud.

Naveče sam htjeo ići na utakmicu ali sam išo u
park tu je Sonefeld govorio da nema Boga, da
nema slobodne volje it.d, Strašno je što on govori
jer on kaže svuda dokaze Sve su mi misli tim zaokuplje

22/IX. Gadno je danas vrijeme usto sam imam
još mi je u glavi jučerašnja rasprava. Danas
je bila Hrvatska zadaća, dobio sam od Mirka pismo
Kendel mi reče da ću plakat na koncu godine (jer sam se
naime smio njegovom tumačenju)

23/IX. Danas smo opet pisali hospitovanje. Poslije podne
sam isko dopust 3 dana. Čaća mi dao samo
1. dan Luiziku učio i bio s njim u kinu.

24/IX. Danas nema škole. Dopodne sam bio u gornjem
gradu, sad ću još malo kući. Jutros sam ope
uradio ono što nisam smio. Kupio sam novine
spakovo se došo sa Šteficom i Vilikom na kolodvor
Krenio sam se u 5h. Putem samo se zabavili čitanjem
Kopriva bili su neki srbijanci. U 10h stigo sam u Vinkovce
Lupo sam na kapiji a onda su mi jedva otvorili

25/IX. Usto sam. Noćio sam kod kume Mande. Popio sam
kavu. Naišli smo ja i Franja Janjić Mirku, malo se
razgovarali. Krenuli smo u 9h iz Vinkovaca te
sam čito. Uzeo sam kartu za Vrbanju, skinio sam
se na Drenovaca. Sa Leskovarom sam došo do

kuće pripovjedajuć. Jeo sam, odneo sam
Markovo pismo i malo lego. Malo se zabavi sa ovim
našim „malo“ s Marom. uto su došli sa drvima a onda
poslije majka –

10. stranica

26/IX. 1919 Usto sam ½ 7h pokvario petlju čakšira, a
sad ću na stan. Došo na stan sam
pješke. Bostan pokraden, a i pojele ga svinje
Iva vozi đubre. Zecevi dobri „Dragom“ izvrstan
Bosanac našo zelenu lubenicu od ovi naša do
žetve. 4 oraha se primila. Došo sam kući sa ninom
i cikom na kola. _____ak_ bocu. _

27/IX. Danas je 30/IX pa se ničega nesjećam

28/IX. Danas je marveni vašar, čuje se ruka buka
volova. Naši su doterali biku i 16 prasaca
a Cika htjeo kupit konja. Nisu ništa pazarili
Ja sam sa Zecom hodo okolo. Poslije podne

Nedjelja sam išo sa Zecom na stan on je ulovio
zeca i jednu vranu naveče došo Ica i
Tunja. Išli smo po vašaru. Tu večer se nisam
ništa zabavio

29/X. Danas je Mjolje. Vašar je dosto velik

mogo bi ga opisivat, ali sam sada
lijen pisat i nezgodno mi je, pa
ne ću. Moram dalje, jer pa zbilja moram
priznat, da sam slab svladavati svoju narav
Dakle hodo sam okolo bio sam sa Žužićem
čak i u crkvi. Na ručku nije nas
bilo baš puno. Bio je prijatelj iz Šida
Poslije podne sam odo po vašaru malo sa Tunjom,
malo sa Emilom i sa Icom. Naveče sam se vozo
na ringišpilu sa Evom (počimaljom) s prijom iz Ivankova
sa Sekicom itd. odo sam do 11h. –

Vašar je prošo mirno bio je dosta velik
Tu večer (a to sam sazno tek poslije podne bio je
izboden i istučen jedan Šiđanin –

11. stranica

30/IX. Jutros sam malo kasnije usto, a možda bi i kasnije
da me nije dupe poteralo. Do podne sam gledao
onog izbodenog i šta ja znam sve ne. Posli
ručka prošlo je vrijeme u sekundi. Dado mi
dao novce. I baš prije nego ću sjest na kolo opazio
sam da nemam šlajboka i bilo pa i nije. Dobro
sam se dovezo do Vinkovaca. Na vlaku bila i

Sekica baš mi krivo što nisam s njom divanio
a veli Mirko da me je vikala, uopće više put
sam tako blesast, da ne vidim ništa oko sebe.
Kad sam došo u Vinkovce išli smo ja i Mirko
do Zlanića kuće uzeli smo odjelo i vratili se na
kolodvor te čekamo vlak koji se kreće u 2h
Dosta mi je brzo prošla ta noć sjeli smo na
vlak i istom u 4h bio sam upravo do Osijeka
jako pospan. Tu noć sam s vidio sa Bulićem

1. listopada 1919

U 7h bio sam dolnjem gradu obećo sam Mirku
u nedjelju se sastat. Dopodne sam spavo. Po podne
sam divanio sa Babićem o školi. Bojim se
Jože šta će mi reći što nisam bio u školi. –

2/X. 1919 Usto sam i iza slatka sna pošo u školu cijelo
me vrijeme bilo stra što će reći Babić i zadnji
sat sam se ispričavo da mi je majka bila bolesna
badava dobrih 9h neispričani. Poslije podne sam
se dost dobro zabavio. Bio sam sa Sudićem iz Gunje

3./X. Usto sam u 6h pa sam piso Hospitovanje
Išo sam u gornji grad kupio neku dobru
kožu za cipele platio 54K. Odneo sam Mihiću
cipele njemu moram platit 65.K.
Kad sam bio u g. gradu kupio sam neku knjigu

12. stranica

- 4/X 1919. Danas sam dobro spavo, usto sam
u ½ 7h. 1. h sam bio u školi bio je Joza, a
drugi sat sam uteko jer sam mislio da
će doć ćaća, pa da će bit matematika
Zatim je bila manifestacija proti Italije
na koju nisam išo nego sam čito
„Crvenu udovicu“ i učinio opet što nisam
smio. Poslije podne bila ispovjed
- 5/X. Ujutro sam zaboravio da se moram pričestit
to sam neznajući jeo, ali se nisam pričestio
- Nedjelja U 3h sam išo na utakmicu. Do večere
sam se dobro zabavio. Danas je nedjelja a
nisam ništ učio. U jutro moram ustati
- 6/X. Usto sam u ½ 6h učio sam pedagogiju, ali
sam površno naučio. Sreća nisam govorio.
Poslije podne sam bio kod Hoffera gledao sam
njegove knjige i radili smo matematiku
Naveče sam se vidio s Vidovićem i Ćirom
i Vanićem. Otkinuo sam od tramvaja držalicu.
Malo smo razgledali „Viebläte“. Ujutro moram auf.

- 7/X. Danas me pito ludi Kendel Geologiju
pa znao sam dost dobro. Učio sam
veronauk i radio matematiku. Sad je
9 ¼ ujutru u 5½ auf *Ivacić*
- 8/X. Učio sam vjeronauk ali ga svega nisam naučio
srećom nisam ni odgovaro. Bilo je
hospitovanje Popodne sam piso ja Jeky Smičić
Gotlibović Hospitovanje. Šeto sam se na pijaci.
Platio sam za cipele 65 K te sam tako
sada gospoји dužan 85 K. Naveče sam
pokazivo Luiziki čitanje. – Bila je velika
magla vani. Sad ću leći. Bog mi pomogao
- 9/X. 1919. Danas nisam uranio, usto sam u ½ 7h pa sam
učio fiziku. Bome ima sad dost učit.
U školi je dan prošo dobro. Fiziku nisam ni imo
Ručali smo gra. Bio kod mene Duh po hospitovanje

13. stranica

Do 2h sam čito „Geraldovu ženidbu“ a zatim
do 5h išo i piso pedagogiju. Tjeo sam se šetat ici
ali je udarila kiša pa smo se šalili i divanili kod Grosa
Naveče je Senja pripovjedala o grozotama ruskih
boljševika. Naime ja sam i zaboravio još u

početku mjeseca rujna napomenit da je
gazdin brat Franci došo iz Sibirije (Perma)
i doneo sa sobom ženu Aksemi Sergijevnu
Ona nam je pripovjedala kako su boljševici
a i Kolčakovci ubijali ljude poput zvijeri. –

Napolju je noć 9 je sati, kiša pada – vjetar huji.

10/X. 1919. Ustao sam u 6h učio sam pedagogiju, koju sam
prvi sat i odgovarao dobio sam sigurno 3.

Pod risanjem smo se smijali ja i Jeky sa Mirom Šaban

Po podne sam išo svirati t.j. pokazivo sam

Štefi, tu nas je direktor istjero van zbog galame.

Ja sam izašo, ali sam se opet vratio.

Tamburale su preparandistice a ja sam slušo

Bila je „Kritika“. Jeky čito izvještaj. Naveče sam

šetio sa Šepлом. Poslo sam kartu radi „Zabavnika“

11/X 1919. Bila škola malo sam govorio matematike. Po podne
sam sviro i bio u knjižnici nisam bio
u društvu. Dan je prošao.

12/X. . Danas je nedjelja. Bio sam na misi, Poslije
mise bila sjednica „Marulića“ Po podne
sam bio kod Babića i u kinu. Bilo je _____
kod Kaizera. Sad je 9h gospoja i gazda su ošli
Bran___ da se malo pod _____ a ja Olga smo kod
djece. Pismo sam pedagogiju a i kući i Sekici

- 13/X. Do 1h sat škole zadnji sat gimnastika vježbali smo.
Po podne sam bio sa Žigom i sviro sam. Žiga htio da ide u Beograd a nije ni drugi tečaj svršio.
- Nedjelja Pismo sam Iliji i kući i Sekici. Naveče smo dobro večerali krumpira i čvaraka a zatim vina.
pa sam se razbrbljo sa Žuletom i drugim Ivacić
- 14/X. U školi ništa nova – Svirao sam – Kupio 3K žice za tamburu
Nisam učio, a baš bi trbo možda sutra govorim Lutera
Zapisa sam da ću uzet trešnjove kalame.

14. stranica

15. X. Trebo sam učiti vjeronauk pa sam
usto u 6h ali sam slabo naučio. Joza je tumačio. Čaća pito a kad smo izlazili ja ga gurnio – a on mi vratio. Popa bio danas jako dosadan sa svojom purisdictionom
Po podne smo ja i Fluri doneli od Brauma tambure. Onda smo ja i Štefa i Numeraš svirali
zatim smo se u parku zafrkavali. Poslije toga smo išli kući – zatim sam išo kupiti novine. Tu sam vidio Jekia i Tadiju odoše u Tancšul. Dakle dost dobro sam se zabavio,
ali nisam ništa učio – Bilo hospitanje –

- 16.X. U školi prošlo dobro, nisam ništa govorio.
 U 1h smo počeli pisati hospitovanje u 3h sam
 ošo u školu Tu je Sipp imo knjižnicu. Zatim
 smo ja i Jeky išli u tvrđu kupili smo
 „Statistike“. Ja sam popiso knjige koje
 on želi kupit. Pripovjedali smo do donjeg
 grada. Peulića sam vidio. Dobio sam od
 Žulete „T. g. P.“ Danas sam fruštuko neko
 smrdljivo mlijeko. A za večeru nisam jeo kelj.
 U jutro moram uranit učit pedagogiju.
- 17.X. U jutru sam usto u 6h pa sam učio peda
 gogiju, ali je nisam naučio, bio sam na ovo
 jutro glup. Nisam govorio ništa. Danas sam moro
 ići malo svirat. Onda imam puno zemljopisa
 za učit uz oto vjeronauk, pa još k'tomu pedagogiju
 bome sutra je kritičan dan. Ujutro ću u 5h auf.
 Danas je dadin imendan, zaboravio sam
- 18.X. Anđeo čuvar probudio me u 5h učio sam
 zemljopis i pedagogiju ali u školi nisam ništ
 odgovarao. Joza je pito i dero se. Po podne sam
 studiro pedagogiju i piso Čito sam „Montepen
19. X. 1919. Bio sam u crkvi. Malo me bolio trbu Čito sam
 čovjeka „s voštanim kopovima“ Bio sam u
 kazalištu. Prikazivalo se „Škrtac“ Pješice
- Nedjelja

smo išli kući. Sad sam pročitao već 8h

Dobio sam pismo od Mirka

15. stranica

- 20.X. 1919. U školi je prošlo dobro. Po podne sam išo svirat
zatim sam ošao sa Tadijom Štefi Tu smo se
kartali mjesto da smo za sutra učili povjest. Zatim
smo se šetali Jeky ide kući na dopust kaže da
se Mina u njega zabubala. U jutro moram učiti
povjest. Ludi i rabijatni srbofil Babić će da pita
21. X. 1919. Danas nisam znao povjest. Babić je zjao
i dero se, ali kod njega ne može nitko
znati. Malo sam učio vjeronauk
22. X. 1919. Danas ništa nova neprestano mi
na pameti Joza. Bilo je Hospitovanje
kod Šrama. Po podne sam sviro nisam
učio ništa. Sad je 11h došao sam iz
kazališta prikazivao se „Ružin Ferante“.
- 23.X. 1919. 1h bio Joza pa se zaprijetio da će nas
makar sve srušiti, ako ne budemo znali.
Gospodarstvo je Petrica tumačio Fiziku
je ćaća pitao. Tutula je tumačio o
Marku Maruliću a Kendel je tumačio

„Veniche Literatur“. Po podne sam Emilu
Lukačiću dao tamburu i dobio sam
pismo kojim mi „Zabavnik“ javlja da
nije dobio mojih 20K. Pisali smo hospitov.
Doneo sam iz knjižnice „Leonardo da Vinci“
Ove je god. za sada stanje dosta kritično evo
zašto: tijelesno sam slab učit ima puno
a nema se vremena a zadaju puno, k'tomu
još Joza gnjavi na svoj način u toliko je
zlo . Društveni saobraćaj našeg razreda je dobar.

24. X. 919. Danas ništa nova nisam ništa učio, pa se
bojim što sutra bude. Danas mi je gospoja
rekla da tražim drugi stan jer ona nema što
dati za fruštuk. to se ali nesmatra sasma ozbiljno.
Možda ću se upisat u tamburaše. Zabavio
sam se danas dosta dobro *Ivacić*
iz risanja sam dobio 4.

16. stranica

25. X. 1919 U školi je prošlo dobro. I danas se Babić
dero na Lukačića neznam šta bude još
š njim, a valda će mi Bog pomoći
Po podne sam radio malo pa ništa

kalame sam spremio u 1. kutiju. Naveče
sa šeto sa Gotlibovićem. Ja pišem ovaj
dnevnik da znam kako sam dane
provodio kad sam bio đak ali to su
samo pojedini čini, ali šta svašta
se još događa nam a u duši to
ove niti je moguće napisat niti
ima vremena a niti papira.

26. X. 919. Danas sam usto u 6h da se ispovijedam
ispovjedo sam se, ali se nisam pričestio
jer nije bilo pope. Mismo naime došli u crkvu
i čekali Joza je čito novine u crkvi a onda

Nedjelja smo ošli kući i mene je bolio trbu. Čito
sam „Zločin u Orčivalu“ po podne me
smetao Franc a i išo sam u kino pa
nisam ništa učio. Neznam što bude sutra.

27./X. 919. Sad je 9h ne osjećam se dobro nezdrav sam.
Piso sam kući. Neznam bili išo tomu
Fišeru što gospoja sad pripovjeda o njemu
naime doktoru. Dan je prošo dobro.

28/X. 1919. Sad je upravo po noći bio sam u
kazalištu gledao sam operu „Hofmanove
priče“. Divanio sam sa Ćirom, Peulićem,
Vidovićem i Žigom. Gospoji sam

dužan do sada 95K. Po podne sam
ja Štefa i Obrad svirali. Daj mi Bog zdravlje *Ivacić*

29.X. 919. Danas sam usto u ½ 8. Bio sam u crkvi zatim
je bilo posijelo „Marulić“ a iza toga je preparandi
ja se iskazala igranjem i pjevanjem koječega
Slavili smo god. oslobođenja.

Po podne smo kod nas svirali. Padala
je kiša. Ništ nisam naučio. Slabo sam se
zabavio. Danas je Marko igro. Odlučio sam god
kuće otranit patuljaste voćke na ovaj svijet. -----

17. stranica

30. X. 1919. Danas je prošlo u školi dobro, samo nisam
predo njem. zadaće. Po podne sam ½ h
učio pedagogiju zatim sam išo u „Najštat“
pa sam odrezao kalame 2 kajsije 4 višnje i ostalo trešnj
Onda sam čito „Obzor“ i „Obranu“ zatim večero
i onda sam 1h učio pedagogiju sad je 9h pa
ću leći u jutro bi moro 1 dobar sat opet pedagog.

31.X. Danas je zima a još usto me boli
trbu pa neću dugo pisat. Piso sam
kući padala je kiša bolio me trbu.
Doneli su vino iz Aljmaša *Ivacić*

1. studena 1919.

I danas je zima ali malo moram
pisat. Usto sam u 7 ½. uradio sam jutros što nisam
smio šeto sam se bio u kinu. Kiša je
padala dosta je bilo dosadno. Nisam
ništa učio. O svi sveti budite mi u pomoći *Ivacić*

2/ XI 919. Danas je istina nedjelja ali ja nisam
bio u crkvi niti je bilo naše mise uopće.
ova 3 dana imamo fraj, ali zato ipak
dosad još ništ nisam učio sutra to mislim
Nedjelja Do podne nisam išo skoro nikud jer
je padala kiša. po podne sam gledao u
kazalištu „Graničare“ s Hofferom. Pomoz Bog! *Ivacić*

3.XI.1919. Danas je dušni dan celije padala kiša.
Učio sam celi dan ali sam malo naučio. Po podne
sam bio išo u gornji grad po onom vjetru i kiši u
kino ali ne kajem se bilo je jako lijepo „Put oko
zemlje u 80 dana“. Natrag sam išo tramvajem
u kom su bili beogradski študenti koji će davat koncert
Sad sam se najeo onako ljucki ali malo kradom
8h izbija baš nevolim ići leć a moram. Ženske
su vrazi ali ipak zaokupe čovjeku dušu ali prizna
jem da požuda igra veliku ulogu.

18. stranica

E baš bi bilo dobro da sutra nema
škole jer nisam ništ naučio a još se
pogovara da će doći nadzornik. Ivacić
Praktično načelo: Nestidi se svojih djela,
ali misli što činiš. Riječ svoju ne opozovi
ali pazi što govoriš. Ivacić

- 4.XI.1919. Danas je dost značajan dan. 4h bio je Joza pa
(u prvom redu) bio sam zapisan u razrednicu
Taša me zapiso a Joza to prešaro i nije uvažio
tada je čito redove i meni pročita iz njem. 5.5.
i zapito što je to, a ja mu onda rečem da
nisam ni odgovaro a iz prve zadaće sam
dobio 4. 5.h je bio Kendel pa me pitao što se
puntam naime Joza ga je pito što je sa mnom
I pito me skoro ½h. Ne znam što iz tog
bude, uzdam se u Boga. Dobio sam od kuće
list da je Tena dobila kćer al' još nije krštena.
Po podne sam bio u Najštat u odrezu sam
kruškokove kaleme 10 kom. Naučio sam povjest
5. XI. 1919. Dan je prošo dobro govorio nisam ništ. Joza
mi reko da je pito Kendla radi mene. Zebić je
imo prvi put fiziku bilo Hospitovanje. Po podne

sam učio zemljopis i svirali smo. Poslije večere
sam isto učio zemljopis. Sve po starom Ivacić

6. XI. 1919. U školi ništa nova. Ćaća pod matematikom
doveo jednog mališa da mu jedna frajla tumači
pisali smo Hospitovanje Sjekli kukuružnjak.
Kod kuće ova dva dana gospoja bi mogla malo
više kuhat. Nemam novaca pa nemam ništ.
Ja mogu ni istinu reći da nisam niti lumpo
a niti sam rasipnik a ipak nemam nikad novaca
a već sam i dužan 103K Samo nek Bog pomogne!

7.XI.1919. Danas u školi ništa. Po podne sam bio s Viktorinom
Svirali smo. Feuri mi platio 2dl vina. Bože pomози
mi u toj tami svijeta, jer naš mu je malen a
hoće da zna. Rekli su da je u početku bila tvar a
da je se postepeno razvila ja sam reko a odakle ta stvar
oni su rekli a odakle Bog. Sv. pismo kaže naš je um
malen ali njima to nesmijem reći –

19. stranica

Sonefeld je to pripovjedo i još o svaćem. O spiritizmu
je govorio. A Sudić je kazivo kako se to radi.
Sad zbilja treba pomoći i milosti Božje da čovjek
ne izgubi vjeru a ako to izgubi onda Amen!

- 8.XI.1919. Sad je valjda deset sati bio sam u kazalištu
gledao sam „Niobu“ zgodna stvar. U školi ništa
bio je requem. Po podne sam bio s Mirkom
Viktorinom on me je sliko. Zatim sam uzaj
mio od gospoje 20K da mogu kupit
kragen koji je košto 8K. Naveče sam se
rasto s Jekyem a u kazalištu sa S_____
- 9.XI.1919. Nedjelja je. Zaboravio na exortu pa nisam ni išo
Po podne bio sam kod Marka a brat
Nedjelja njegov doneo mi 320K i nešto jela
od kuće. Naveče sam Jekyu pokazivo
matematiku i malo smo pili kod Čokla
- 10.XI.1919 1.h nije bilo matem. Maštrović pito
bilo hospitovanje i Gimnastika. podne
zabljali se sa Francikinim zecevima i
učio Usto sam dost kasno jer sinoć
sam se zadržo kad se prasila gazdina
krmača. I nešto sam nezdrav. Ivacić
- 11.X. 1919. Položaj u školi je ozbiljan valja učiti marljivo i raditi
Maštrović puno zahtjeva. Danas sam učio po podne
vjeronauk naveče pismo Njemačke riječi. -----
12. XI. Danas ništa nova. S popom sam govorio vjeronauk

Po podne smo pisali hospitovanje i izvještaj.

Dost lijep dan. Dobro se zabavio. Nisam dobio već

dugo nikakvog pisma – Vidio sam Marka _____ *Ivacić*

13.XI.1919. Bila njem. zadaća. Kendel se natezo sa Bačićkom.

Iz Hrvatske zadaće imam 3. Učio sam orguljat. Došli od kuće

novci 120K sam gospođi bio dužan. Učio sam njemački.

Dani su oblačni i magloviti. Bog mi u pomoći. *Ivacić*

20. stranica

14. XI. 1919. Bilo je risanje, njemački – hospitovanje – izvještaj

je čitala Josipovička. U 4½h smo ja i Jeky

išli u Royal kino pa smo gledali „Mokal

na Habsburškom dvoru“ t.j kako je se

Rudolf sa svojom ljubovcom ubio.

P. načelo: Bezvjere nema života. Čovjek

gledajući sadanji svijet ako nema jako čvrste

vjere otpast će od Boga. Ja priznajem da

mi Bog u svemu pomaže, a zato se i dalje

uzdam da će mi sve molbe uslišati.

Naveče su krunili kukuruz. A kod mene

se opet neugodna posljedica navike ponovila

Gospođa mi kupila lače 360K _____ 36K.

dužna mi je 4K. Bog na pomoć. *Ivacić*

15. XI. 1919. Sad sam bio u kazalištu gledao sam
„U okviru zakona“ dopada mi se dosta
tamo je bio i Mirko Viktorin pa sam
jeo s njim kestena i platio mi čašu
špricera Bio je i Vidović išli smo pješke
kući. Inače ništa sastavio sam 2. hrvats
ke zadaće Bog na pomoć!
- 16.XI. 1919. Danas je bilo dosta burno posijelo
„Marulića“. Po podne je bio kod mene
Jeky koji je došo po hrvatsku zadaću
Nedjelja zatim Lukačić. Naveče sam išo u
kazalište gledao sam operu „Pustinja
kovo zvono“ sjajan komad. Došo sam
u 12h kući jedva sam zaspo. Pada snijeg.
17. XI.1919. U školi ništa dan prošo jednostavno. *Ivacić*
18. XI. 1919. U školi ništa. Po podne smo pisali hospitovanje
i gledali Telepatičku predstavu.
- 19.XI. 1919. Iz vjeronauka ih je nekoliko dobilo 5. Po podne
sam išo svirat. Naveče sam išo kod
Jekya pokazao sam mu Hrvatski. On mi kupio
„Koprive i Obranu“ Učio sam nešto švapski
i Hrvatski. Bog na pomoć. *Ivacić*

21. stranica

- 20.XI.1919. U školi ništa. Pisma nisam već dugo od nikog dobivo. Po podne smo pisali izvještaj. Ja i Lukačić smo govorili sa Vučićevićem koji je učitelj u Vojvodini. Zatim sam dao Emilu da mi nariše listove Naveče samo se ja Olga i Vili i Štefi kartali a poslije sam učio njemački kao i jutros. Dosta sam zadovoljan. Ivacić
- 21.XI. 1919. U školi ništa al' da je Kendel dalje pito dobio bi 5. Predo sam sliku I. Po podne sam učio pedagogiju. Naveče sam htio kupit njemačke knjižice, pa nisam dobio. Moram Duhu dati da mi kupi. Danas je tmuran dan pado je snijeg i kiša. Danas je gazda došo pijan u 5h ujutro pa je larmo psovo, a čini mi se i tuko gospoju. Kako je to strašno. Bog mi pomogao! Ivacić
- 22.XI.1919. Sad je 11h bio sam kod Štefe piso sam mu izvještaj. pili smo tamo vina, pa ga imam mala i u glavi. Tu smo se razgovarali sa šoferom Slovencem i neprestano smo pripovjedali o mrdovanju Tu je kuco na pendžer Vlado Škrinjarić pripovjedo da su ga htjeli napasti neki cigani. Noćas su se gazda i gazdarica

pripovjedali a valda i pomirili, ona je
plakala. Usto sam u 5h pa sam učio
vjeronauk, ali nisam ništ govorio. Danas
je bio novi kalfa, naime Fluri je ošo u
željezničara a Poparka je došo na njegovo
mjesto. Kod Štefe sam se najeo neki kolača
sa šipkovim pekmezom. Moja večera bila mala.
Učio sam i orguljat. Bog moj pomoć! -----

23.XI.1919. Danas sam zakasnio na exortu. Bila je odborska
sjednica „Marulića“. Po podne sam čito 1. Njemačku
knjigu. Zatim sam učio pedagogiju. Sada
Nedjelja sam došo iz kazališta gledao sam
„Domišljati Anatol“. Tu je bio Duh i Tompika i
M. Viktorin. Kad sam se vraćo iz kazališta htio
sam ići vidit šta ima na koncertu Lipe u T_____

22. stranica

24.XI.1919. Danas u pol 6 ili u pet pjevali su
mi pod prozorom „Tadija, Jeky, Gotlibović,
Sipp, Braumom, Obradom. Oni su bili na
koncertu lipe. Dobio sam pismo od
Maleta piso sam kući Iliji Mirku i Maletu
Išo sam na orguljanje popodne. Naveče

sam se šeto sa Jekiom. Danas __

ubio sve đak Kapeter. Ivacić

25.XI.1919. Sad sam sam kod kuće. Gazda i gazdarica su ošli u najštat da slave Katarinu. Odkako je Popanka došo gospoja slabije kuva a osobito danas sam imo slabu večeru. Nisam ništa učio premda sam htio, moram ujutro, već mi je dodijala škola i profesori uvijek jedno te jedno. Bog neka mi pomogne u svemu, pa bude dobro ja se u njeg uzdam. Ivacić

26.XI. 1919. „Uvijek budi hladnokrvan.“ prak. načelo Do 11h škole jer je Joza išo na stavnju_. Ništa nova u školi. Risali smo hospitovanje ništ nisam naučio. Bojim se što sutra bude. Bio sam u kinu „Zavjet čistoće“. Juče su Hoferu Peri i Duhu ukrali iz škole kape Naveče sam gazdi štenglovo novce, krompirom

27.XI.1919. Iz njemačke zadaća imam 4. Čaća me prozvo matematiku ali uto je zvonilo. Noćas su porobili klobučarov dućan. Novac se danas markira. Piso sam izvještaj Baš mi je danas – Bog – pomogao da sam _____

28. XI. 1919. Danas se ćaća pod švapskim i hospitovanjem kuražio. Popodne sam učio Fiziku a sad

sam učio Pedagogiju baš izbija 9h. Sutra

bude što bude. Bog napomoć. Ivacić

29. XI. 1919. Danas sam sretan. Vjeronauka nije

bilo. Joza je govorio o ujedinjenju. Dao sam

Žuletu ljubice od Duha. Sad je 11½h bio sam

u kazalištu gledao operu „U Dolini“

Bog na pomoć!

23. stranica

30. XI. 1919. Danas sam opet zakasnio na exortu jer sam se

uspavao. Učio nisam. U 7h bila bakljada radi

Nedjelja

proslave proglašenja ujedinjenja. Bakljada je bila

malena. I tako eto prođe i studeni bez velike

važnosti nisam celi mjesec ništa govorio a

njemački slabo stoji jedino uzdanje u Boga.

1. XII. 1919. 1. prosinca 1919

Sad izbija 10h baš sam ostavio Hrvatsku knjigu, naime

premda sam odlučio učiti ipak nisam jer sam

imo društva svirali smo popodne. Dopodne sam

se ispovjedo i pričestio – Bila odborska sjednica

Gledao sam mimohod šeta pred generala G ____

Odlučujem od danas biti bolji naime manje

griješiti a više raditi (učiti). Bože pomozite! –

3. XII. 1919. Juče sam odgovaro Teoriju znao sam
Danas sam govorio matematiku ćaća je
bio jako ljut slabo sam znao. Sa popom
sam govorio vjeronauk. Ćaća nas grdio radi
zahoda. – Cijelo po podne sam učio njemački
Malo svirali. Bog na pomoći. Ivacić
4. XII. 1919. U 9h sam išo u školu njemački sam dobio 4. druga
ništ. Pisali hospitovanje. Napiso zaobičajukratko. Dobio
pismo od kuće. Šegrt dobio batina. Ivacić
5. XII. 1919. Bio izvještaj čitala opatica. Jeo sam čvaraka za
jauznu od Josefa. Svirali. Sad je 10h. leći ću. Ivacić
6. XII. Sad sam ____ ____ knit pili smo u
____ reštekcija I bili u kinu. Prepirali
se o Bogu. U školi ništa, 12h je.
Klečeć me molio da idem u __ - ____
7. XII. 1919. Zakasnio na exortu. Napiso hrvatski
sadržaj i čito njenu knjigu. Fino smo
večerali. Sad je 10h. Gazda i gospoja ošli
Nedjelja
su malo pit a ja se zabavio s djecom
i čitanjem. Bog napomoć. Ivacić
8. XII. 1919. Bila misa, čito njemački i učio, popodne
išo sam u kino. Gazda kolje kod Vokana
i gospoja je tamo. Bi M. Wiktorin doneo mi 20 K od kuće.

24. stranica

9. XII. 1919. Danas nisam pitan ništa. Po podne sam učio
Pedagogiju, ali ništa nisam naučio. Bio je kod
mene Parmać, maturiro je, kaže da će u Macedoniju
Gospoja bila kod doktora. I ja baš nisam naj
zdraviji – slaba prsa – samo me Bogu drži zato
slava mu. On će mi dati zdravlje. Ivacić
10. XII. 19. Sad je 11h bio sam u kazalištu gledao
sam dramu rusku „Moloh“. Govorio sam
Fiziku znao sam. Pavička klala svinju.
Danas je pravo zima. do ___ debeli snijeg
leži. Pop zado valda 7 S. vjeronauka. Slava Bogu
11. XII. 19. Govorio sam hrvatski dobio 2. Pisali
smo izvještaj. Snijeg pada već 2 dana 12 cm
je sigurno debeo. Danas je sjednica. –
12. XII. 19. Risanje sam dobio 4 krasopis 3. Njemački 4/5
to mi je dao Kendel premda sam vidio da
mi je zapiso 4. Al neću ništa da govorim
Bio sam kod Djakovića. Morali ići kod
doktora jer osjećam plućni katar što ću
kad sam slab – nemogu se prepustiti samo
milosti božjoj treba da i sam si pomognem
pa će mi i Bog pomoć – Daj Bože! –

13. XII. 1919. Nije bilo škole i Petrov dan – Osjećam

da nisam zdrav preksutra ću doktoru.

Čito sam švapski. Smijo sam se u

brijačnici. Nosio sam Mihiću cipele nije

htio opraviti. Poslo kući pismo. *Ivacić*

15. XII. Juče bila nedilja bio sam na misi i exorti i kinu

Danas sam htio ići doktoru pa nisam mogo

nisam imo kuraže. Došli novci od kuće

dobio sam 50K. Sutra sigurno idem dru.

Bog mi bio u pomoći. Amen!

25. stranica

17. XII. 1919. Juče nisam bio kod doktora a ni danas

Danas sam dao opraviti cipele 4K i kapu

nije bilo škole. Sutra sigurno idem doktoru

Nisam išo nikuda. Bog na pomoć *Ivacić*

Juče sam bio u kinu Krivnja H Porta Vidio sam Joziku

čuru Juče naveče sam bio kod Gotlibovića bila mu i seka

19. XII. 1919. Bio sam kod doktora. Reko mi je da je to

od prehlade te mi je reko da nakon

mjesec dana opet dođem da vidi

napredujem li. Nije uzeo novce što sam

đak. Juče ništa važnog bio sam po podne

kod Jekia. Danas bio po podne kod
mene Mirko Wiktorin. Kalame da ne
zaboravim. Slava Bogu *Ivacić*

20. XII. 1919. Tri sata u školi. 4h sam divanio sa
Todorom što mi je dao 4 iz orguljanja i
Teorije nemože se sa starim na kraj on
drži svoje popodne nisam bio nigdi. Zima
je. Terali svinje na vagu. *Ivacić* Kalame

21. XII. 1919. 9h je. Napolju zima. Vjetar huji – Tišina. Do podne
sam bio u g. gradu sa Topikom, Miškom i Duhom
Tu me upeco Magjer pa sam moro ići u
šećeranu gđi Brakfeld. Po podne sam mu
odneo natrag odgovor. Bio sam sa Duhom
i M. Wiktorinom u kinu. „Južna zvijezda“
E sutra putujem kući. Bog mi daj zdravlje. *Ivacić*

23. XII. 19 Spavo sam kod kume Mande a došo
sam sa Viktorinom Parmaćem Ilijom
Markom i Lukocevićem na tom putu
popili smo 1½ l rakije. Bilo ladno po noći.
U jutru smo čekali na vlaku do 12h u
3 smo stigli u Vrbanju i u 4 u Drenovce
Večero pio lijek prao noge. Kartam

31. XII. 1919. Danas je zadnji dan ove godine. Dnevnik

nisam uzimo u ruke jer mi kod kuće nije zabavno pisat ga. Božić je prošo prilično zgodno naveče je Mara ovi naši i Katica igrali. Bio sam na ponoćki i drugi dan na misi. 3dan sam išo na stan prigledali smo kalame Ivine. Sutradan sam bio bolestan i taj dan je Male ošo u Brčku bio po podne tetak luka. Juče sam pravio cijepilni vosak i rezo po podne drva s čikom. Danas na večernju. S tim se svrši 1919.

1. siječanj 1920. Drenovci

Bio sam na misi tu je popa pridičio lijepo o vremenu kao času. Na misi sam išo sa Ivom i zetom Jozom. Po podne sam bio sa Markom i Grgom. Sinoć je bio koncert kojeg su dali Vrbanjci „Graničari“ Iva je išo. Jutros sam kalamio kajsliju i trešnjju.

2.I. sam do podne čito napojio konje uredio kalame. Neka mi Bog bude ove godine u pomoći. Nastojat ću da budem dobar.

12. I. 1920. Vrijeme koje je do sada proteklo čini mi se da je trajalo 1 čas, a ipak je mnogo vremena proteklo

Bio sam 2 dana na stanu tamo sam noćio i
posadio oko 20 divlji jabuka 4 kruške i 4 gloga
naime ja i Iva Uveče sam peko dva zeca
i kartali se do 10h. Bio sam večero
kod Nasrovi tu smo se ja i male dosto zabavili
Prekjučer smo klali svinje Bio je zet Josa.

27. stranica

zet Karla zaklali smo dvoje svinja bila je
i Tena sa malom Katicom. Naveče smo išli na
zabavu koju su davali soljanci bila je dobro
posjećena bila je na njoj naša Janja Mara
Ana Katica Mijo i Martin Tu sam i ja prvi put
u svemu životu igro kolo i dobro se zabavljali
Bila je tu i sekica i puno cura Maca i Ika
U 3h smo ošli kući. Sporo sam tu noć
u pojatku. Juče sam bio na misi ----
Danas sam sjeo da učim ako se
bude dalo. Male je danas ošo u Brčku.

15. I. 1920. Već treći dan sam bolestan pa mi nije ni
do čega. Juče sam zaklo zeca a prekjučer sam
baš bio bolestan. Sad ću opet da probam učit.
Sinoć je čika došo iz Brčke u ½2 vjetar

je duvo i bila velika oluja a i sad još

duše. –

20. I. 920. Dani su prošli – danas valja putovat –
ništa nisam naučio. Bio sam danas kod
brice. Danas idem sa Mirkom i svi Drenov
čani. Juče sam dopodne bio
na stana. Prikjučer bili Eve
počimalje svatovi. Bogu slava.

23. I. 920. Predao sam Madjeru 50K što sam skupio za Ogrizovića
U Osijek sam potovo dobra ali sporo. Ive i drug
mi pomogli su mi nost torbu. Gazdarica mi
povisila stan na 500K mjesečno Juče i danas
nisam ništa govorio. Bio sam u kinu
„Veritas vincit“ Čini mi se da još nisam
zdrav. Bog na pomoć.

28. stranica

27. I. 1920. Danas nisam išo u školu ostao
sam kod kuće pa sam učio pedagog.
Juče sam bio u školi. Prošlo je dobro
Prekjučer bila nedjelja pa me pop
poslo u g. grad Bio sa M. Wiktorinom
pripovjedomi da ide na inštrukciju

Šmitu i kako je jednom vlaku uživo
Bio sam i kinu. „Leptirić“. Ovi dana
dobili su nekoji đaci pismo da se
pobunemo protiv profesora. –
Ovi dana je jaka zima. ----

3 veljače 1920.

Siječanj je prošo brzo bez velikih događaje
U školi sam od Joze iz oba predmeta
po 2/3, a Vjeronauk sam govorio. Nisam
još ni piso kući ni nikuda. Bio sam
jedanput u kazalištu gledao sam „Oslobodi
telji“. Još sam slaba zdravlja i molim Boga
da mi da zdravlja. U nedjelju sam
bio na misi i Bio sam 2 put u kinu.
Živim životom čovjeka siromaha i
potistenika jer niti imam novaca niti
imam fino odjelo, niti sam sâm kaki.
Soba mi je ladna, ali da se podnet. Preko
dan malo učim o podne čitam novine,
zabavim se malo sa Francom i Jožikom
legnem oko 9h Bog na pomoć –

6. II. 1920. Danas sam dobio pismo od kuće gdje mi
javljaju, da su sporazumni plaćat u gotovom novcu.
Danas sam govorio njemački dobio sam 4.
Stvari školske sto je za sad – Hvala Bogu – dobro
Fizički lošo. Željan sam već da dođe proljeće
i da uopće prođe škola, već sam je sit.

11. II. 20. Već sam 3 dana bolestan u
ponedjeljak sam bio kod
doktora taj mi je reko a ako
hoću da ostanem živ da
moram za 1 g napustiti školu
Juče sam imo +40°C vrućice
Danas je isto bio doktor
pregledo me je – Gospo
ja me dobro dvori

Dana 26 ožujka 1920. —

Proživio sam tešku krizu i tešku bolest
u kojoj sam i sada ali Bogu hvala
sada je dobro. – Majka je bila teško
bolesna – Đuro me je liječi ovde a
Štadar u Osjeku bolestan sam bio od
8/II do 22/III t.j. ležeći u krevetu. Juče

i danas lupalo je srce od velike
količine lijeka. Ozdravljam bih

30. stranica

pomoću božjom – Hvala mu i Slava –
Proljeće je cvate sve – Bog će se
smilovat. Mato Ivacić

Dne 30 ožujka 920
Udaranje srca dost je
jako. Pluvo sam u
nedjelju 28/III svijetlo crven
kasto. Pomalo provirujem
kroz pendžer i po avliji idem

Dr Đura dao mi uputu radi creozota.
Još osjećam nervoznost u srcu - Groznica
je prošla a „Bronhijalni katar“ još je
u prsima. Tena mi je donela putra
a Iva zeca. Bog mi na pomoć –

Dne 2 aprila 1920.

Danas je veliki petak dada je bio na misi
Male je juče došo sa Bertom. Bio sa Grgom
Marko Ilijom. Sidio sam sam na drumu do 1h.

Gledam kako svijet prolazi. – Kašljucam
gledam u bolju budućnost koju će Bog dati. –
Kako je bolest bila jaka karaktera dobro
se i sršava „P. B“. Majku je juče bolila
glava, a ja sam noćas dobro spavao.
Verchidene nur eim Opdanken Bog na pomoć
šchaden mi [?]

31. stranica

7. aprila 1920. Danas sam se mjerio 53 kg sam težak.

Uskrs je prošlo dobro bilo je i zabave. i sviranja
bio je Viktor kod mene. Macin momak je bio
Još kašljem, ali Bogu hvala bolje je. Danas
su sijali u bašči. Ja sam usijo dinje. Od
Zeca smo dobili šareni jaja. Ivacić

_____ Mit _____

13. aprila 1920. Sa zdravljem ide mi na bolje, samo mi
uvijek srce brzo tuče. Danas je ošo Male, a
ostali otlaze danas. Juče sam usijo 3 pomoranže,
Nina je ošla doktoru. Ovi nekoliko dana
igrale su svaku večer curice Male je sviro.
Dr Đuro dao mi novi recept za nove pilule.
Dada danas sije bostan na stanu.

Juče smo bili kod Nasrovi gledali smo karte
i pripovjedali. Bila je i Katica kod mene Ivacić

16. IV. Juče sam bio 54 kg. težak. Danas
idem na stan. Srce mi još tuče
18. IV. Danas je nedjelja – nisam išo u crkvu
Juče sam bio kod Nasrovi. Zgriješih jutros
i zakle se vjerom da to više učiniti neću *Iva*
5. VI. 920. Proživih svega i svačega. Bio sam na
stavnji 29/IV. tu sam čuo prviput, da imam
tuberkulozu pluća i dakako iza toga sam
pripo se gadno – kao ćoravi jer već imam
valda 5 go ___ – Danas imam 56 kg.
Sad imem opet Đuri po recept.

32. stranica

Bio sam kod Doktora Đure. Dao mi je lijekove
i naputio me i objasnio mi sve. Dobro bi
veli bilo da idem na šljeme – ___ –

- 21/VI. Danas je Alojzije. Skoro da nisam juče ošo
u Štrepcu, ali je dada rasiko nogu pa
tako smo odgodili do druge nedjelje. Juče
sam bio u Brčki na nogometnoj utakmici.
Prekjučer sam bio kod Dr. Đure jer nesto

više hrako i crveno pljunio – dobro mi je reko

Piso mi je Gotlibović i Gazda. Slava Bogu

26.VI. Sutra ću u Štrebce s Katicom. Nekako

baš ne volim ali osjećam da bi išo.

Sad ću se kupat. –

16. VII. 1920. U Štrebaca sam i to već dvije nedjelje

Pomalo se oporavljam i osjećam čistoću zraka

i gadnoću bosanskih naših obitavališta.

Što se ti će prirode lijepa je, selo se

nalazi u dolini između dva strma gorska

obronka koja su sjedne strane obrasli

šumom, a sa druge je više pećinasta golet, sa

iste se vidi Rahić Brčka Brka i mnogo (do 7)

____ ova i džamija.

33. stranica

Ovdje se nalazi mnoge vrela, kao „Radinovac“

iz kojeg mi vodu pijemo. pa imam

sumskoj gustari „Storčevićeva voda“

osobito hladna. Kraj je osobito voćem

rodan. Stanovi su osobito priprosti

većinom drvenjare sa niskim lancima

na kojima se pod saćom peče proja

pita i kuhaju jela, imade u kućama
dosta stjenica i buba i buva. Cura
nema puno lijepi, nose na sebi ženske
samo jednu haljinu u obliku naše skutare
samo je izvezena i našarana pletenice
pletu „a la Vinetu“ Mi spavamo u
u uđeri to je zgradica kao naš purji
kočak samo nešto veća. Katica skuva svaki
dan ručak a ja donosim mlijeko od
Filipovića. Društva ima slabo. Juče sam
bio sa 3 jutkinjoma „španjolkama“. A prve
nedjelje bio je Đura Vidović brat Josipa V.
Što se ti će zdravlja bolje je ne hračem
tako puno kao kod kuće i svira u prsima
Može se dobro pojesti. Došao sam ovamo
27/VI. 920. Slava Bogu Ivacić

34. stranica

30. IX. 1920. Prođe miolje i prodoše mnogi dani
da nezapisah ništa u ovu knjižicu. Otkad sam
došo iz Štrepaca u kojim sam bio 5 nedjelja
dosta se dobro osjećam. Vršili smo prid
Veliku Gospojinu bilo je 70 mq. žita i 53 zobi

Na gospojino bio sam na Šumanovačkom
vašaru. Na 29-30 otišao je Male u Zagreb te će
polaziti nižu tehničku školu. Na 17/IX sam išo u
Osijek bio sam kod Gospoje pa sam
bio kod Dr Štadara koji mi je rekao da
se još čuvam. Ravnatelj mi je na
molbu odgovorio da se još _____
mogu javno polaziti II semestar a
privatno se e dopušta. Juče je bilo
miolje. Dobro je prošlo pokli smo dvije
pečenke „i Soku“ koje smo u slast pojeli.
Babogredac je bio, te držo sastanak kod Abramovića
Bio je Iva Tunja i žena mu Katica i dr i neka
„Odžina“ cura. Na marvenom vašaru smo
prodali 4 krmače. Danas imam 58 ½ kila
u crnom odjelu i papuča. Ika i Šima došli su
početkom rujna, Napo me neki svrab
pa to jako smeta Slava Bogu

Ivacić

35. stranica

16. XI. 1920.

Juče sam došo iz Icini svatova. Svatovi

su prošli dobro. Ica je uzeo Evu Jerkovu
Vidio sam tamo Roku (tetka Mate Radova) neke snaše
i neke cure. Kod Jerkove kuće bilo je malo svađe
Naručio sam knjigu iz Zagreba „Vestalka“ i
Piso Maletu radi fotograf aparata. Oko 7/XI pljuvo
sam krv u te dane je umro djed Mija
a rena se nabola na rudo pa crkla. Juče
je Tunja Orkin umro naglom smrću. 18/XI.
je zet Josa klao svinje a ja sam noćio kod
Gašine kolebe. Bio sam na sastanku Bozanči
ćevu, koji nije došao do riječi. Babogredac je
doržo sastanak, koji je uspio. Majka je bila
bolesna. Marčić Iva i Josa se oženili. Ja dosta
dobro svladavam sebe a i dost se dobro osje
ćam, imam 60 kg. Mislim da napravim
košnice sa pokretnim saćem. *Slava Bogu*

Ivacić

36. stranica

21/II. 1921. Prolaze dani, lete u nepovrat a
ja boreći se sa zloćama svojim, osjećam da mi
se duh jača, a ako Bog da ću zloće nadvladati.
Sliko sam kroz ovo vrijeme slabe slike

Čito sam pčelarske knjige, te se za njih
dosta oduševio. Duh mi je poletan
i poduzetan, ali je tijelo slabo, premda se
dost dobro osjećam, ipak nisam zdrav.
Najviše me gnjete zloća pati koja duhu mome
odvratne neznam što ću poduzeti. Neznam
što bih pisao premda bi mogao mnogo, zato
je dosta za ovaj put --- Gledao sam
„Smrt D.M.B“ Težak sam 61 kg.

17/V. 1921 Juče i prekjuče sam opet prekršio
sebi zadanu riječ (o onora) Težak sa 60 kg
(u opanci lače gaće kaput 2 košulje) Mara i Sekica
ošle su u Zagreb sa Čiča Tomu i Josom.
Zdravlje što je neprestano na istom stupnju
oko 1/IV sam pljuvo krv. Juče je bio majelos na
Šumanovci ja nisam bio. Na spasovo je
bila zabava „U Haremu“ Ivacić

37. stranica

16. VII. 1921. Opet sam u Štrepci. Danas ode
Katica, a ja osta sam sa monotonijom
u duši i plahošću u srcu. 59 kg težine kad
sam pošo ovamo dakle tuberkuloza još traje

a kako će još bit neznam. Ja znam da
bi pored nje mogo još dost godina poživiti
ali neznam kako će bit sa školom i
kako će dugo trajat. Strašan je polunadni
život (još poradi zdravlja), život u kojem odlučuju
prilike koje će bit (t.j. neprilike). Danas sam se
popeo na brežulja za kućom Marka Filipović
pa sam mislio da mi nebi bilo krivo, da tkogod
opali gdjekog pa da me ravno u srce potrefi ali
se sjetim, da nije zgodno (da je zlo) bez pričesti umrijeti
pa sam pomislio da nebi žalio za ovim životom
da po pričesti da me kako d___ smjesta smok___
Oto ti sam trenutačno uvidio, tako ipak
baš uvijek ne mislim. D_____ mi je.
Pročito sam opet „Vinetu“ „Sa_____“ i _____

Štrepci 16/VII 1921 Ivacić

38. stranica

17/XII 1921. Danas nebi ovu knjižicu u ruke
da mi dada ne napomeni brojanice t.j. da
kakvi su dani ove g. od Lucije da će taki biti
na drugu g. (23) mjeseci. Danas je 17/XII dakle
5. dan od Lucije t.j. svibanj. Dakle svibanj

1923 biti će svjetao i topal. Prođoše

mnogi dani a prošo sam svašta kad

sam došo iz Štrepacu krv nisam pljuvo od 1./XI.

Još sam nezdrav i hračem ali dost sam jak

Hoće naši Ivu da ožene za neku soljanku

a strina (s kojom ne divanim od Lučina 18/X.

jer smo se posvađali onda je naime grdila curu

tu a ja nisam mogo slušat i reko sam

joj da je pjana) krivo i čiki iz koji uzroka

neznam. Mislim na II. polugodište

i tamburu u preparandiji –

21/XII 1921. Pohlepa za tuđim uzrok je svemu zlu na svijetu

Ako hoćeš da budeš sretan nastoj, da svaki dan nekog

razveseliš i koliko možeš usrećiš. ---

Lipanj 1923. bit će promjenjliv Srpanj suh, lijep

stalno Rujan kišovit i mutan, || Brojanice

Porodilo se zlo u našoj kući, koje dakako nije moralo

da bude. Nina (nesreća) neda da Iva uzme curu

iz Soljani t.j. ona tu curu grdi i ovo i ono a čika

39. stranica

uz nju se pritabačio i bila je sada u nedjelju

svađa, koju sam ja izbjego (18/XII. 1921) Najme majka

je pitala čiku radi kojih uzroka oni tu curu
neće – odgovora nema – Veli čika, odkud ti tu
curu očeš, veli prkaš. Uistinu je čudnovato
da tu curu grde, ali ne samo nju i Ivu
strina je dapače okrenila glavu i odlajala
a čika je majki reko Ja radim pa tvoju
djecu ranim. Dakle to su velike činjece
koje kazuju da mi je (t.j. nama) rođeni stric
i strina neprijatelji. Jer kad ona kaže Ivi
ova bi se mrcina ženila i kad znamo
da je da cura u Soljani dobra da ju je
dapače nje sin prosio onda je jasno da
ako ona njemu s tom
jasno da mu je neprijatelj
Ili zar ona želi (nekoga sa
više dobra nego njegovu
Ne. To je jako jako
Ovaj mjesec smo
Te ne idem na zorne
gebre i čitam njemačke knjige
da mi da zdravlja
te Njega spoznavati i

40. stranica

15/III. 1922. Sad sam u Osijeku opet sam proživio

cijeli niz događaja, koji dakako nisu ugodni, kao

što je to obično kod mene. 14/II. t.g.

bili su Ivini svatovi prošli su dobro.

_____ u Sombor _____ sam se razladio pa sam

išo tek 16/II. I to najprije u Osijek tu sam bio

2 dana zatim odem u Sombor tu sam

bio 2 dana nismo ništa učili pa sam prošo

zlo na tom putu doživio. Pošto

sam u Osijeku bio 16 dana i pazio školu

došlo je od vlade rješenje da se sad istom

mogu upisati. Upisan sam ali učili smo

previše jer pr_____jena naučna osnova

_____ fiziku ____ kod Bimbike

_____ Stanje mi je _____

_____ sam nezdrav puno učiti itd.